

Nyugatplusz

II. évfolyam 3. szám

ALAPÍTÓK: RAFFAI FERENC, SZABÓ ZOLTÁN ATTILA (FŐSZERKESZTŐ)

FŐVÉDNÖK: KAVICZKY ÁGNES, KONYÁRI JÁNOS • ARCULAT: KOVÁCS GÁBOR

újnyugat

IRODALMI KÖR

FILIP TAMÁS: Süllyedő szigetről integet • CHOLI DARÓCZI JÓZSEF: Az acélkék nadrág • AGÓCS SÁNDOR: Ahogy sikerült
• BABICS IMRE: Megbékélés • RÓNAY LÁSZLÓ: Morzsák Máraitól • CZEIZEL ENDRE: Kosztolányi Dezső – a költői
szóvarázs megteremtője • CSIKÓS ATTILA: Valami vonzás • HEGYI BOTOS ATTILA: Tűzbeszéd • PETŐCZ ANDRÁS:
A múlt visszahív • BÍRÓ JÓZSEF vizuális költeményei • CSÓK ISTVÁN: A Ferdinánd hídon • KÁLLOY MOLNÁR PÉTER:
Jézus / Júdás • HORVÁTH GÁBOR MIKLÓS: áldozat • DRASKÓCZI ÁGNES: Attilai • BARABÁS SZILVIA: Szapora léptek

*„De fõnn, barátom, ott fõnn a derûs ég,
valami tiszta, fényes nagyszerûség,
reszketve és szilárdul, mint a hûség.”*

(Kosztolányi Dezsõ)

KULTÚRFELHŐ

FODOR ÁKOS Civilizáció

Forgóajtó áll
a sivatagban. Aki
kikerüli: n i n c s

A Nyugatplusz
megjelenését támogatja:

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

HU ISSN 2064 2458

9 772064 245802

Ára: 850 Ft
14003

Legendák nyomában: folytatása következik!

„Aki nem ismeri múltját, nem értheti a jelent, amely a jövőnek hordozója” – írta egyszer a jeles magyar alkotó, Tamási Áron. Bár a budapesti József Attila Színház és Újnyugat Irodalmi Kör közös produkciója, a „Legendák nyomában” című előadássorozatnak nincs mottója, Tamási Áron gondolata hűen tükrözi a szándékot.

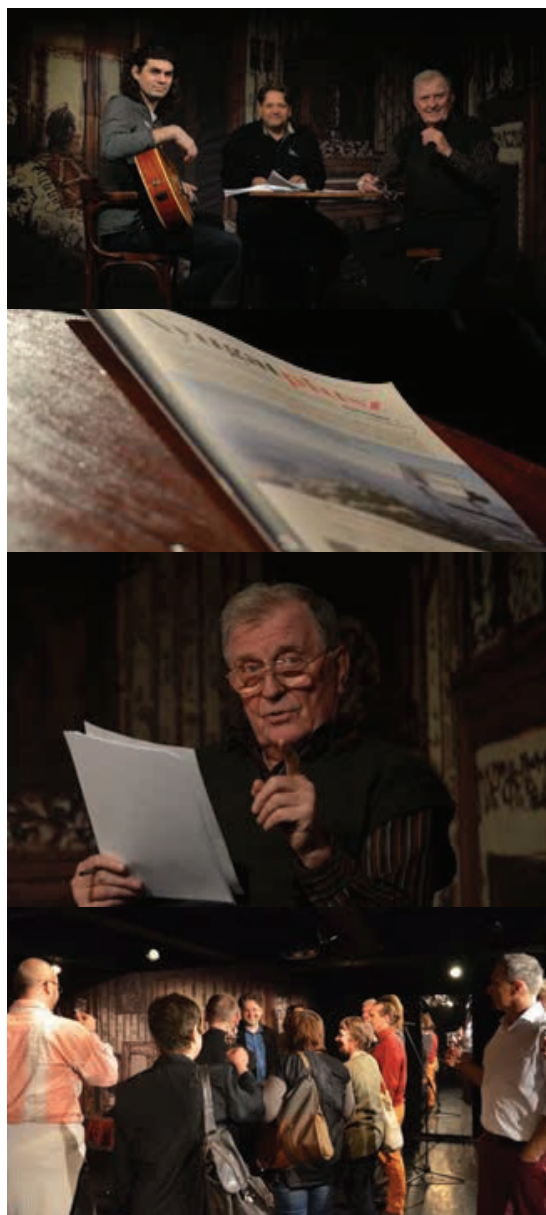
Először Ady Endréről emlékeztek meg a magyar kultúra napján, 2014. január 22-én, a József Attila Színházban. „Ennek az előadásnak akkora volt a sikere, hogy március 22-én megismétlik a produkciót” – adta hírül a Metropol napilap.

Az esteket azóta is minden hónapban egy-egy legendának szentelik a József Attila Színház Gaál Erzsébet Stúdiószínpadán, ami ilyenkor – az Újnyugat Irodalmi Kör jóvoltából – irodalmi szalonná alakul. Ady után sorrendben Márai Sándorra, Kosztolányi Dezsőre, József Attilára és Ottlik Gézára emlékeztek, szinte minden alkalommal telt ház előtt.

A Legendák nyomában-esteket az teszi különlegessé, hogy a publikum nemcsak múlt időben hallhat a magyar író- és költőgénuszokról. A Nyugat legendái ugyanis inspirálják, avagy vitára készítetik az utódokat, ezért minden alkalommal a kortárs „válasz” is része az Újnyugat Irodalmi Kör vezetője és a Nyugat Plusz folyóirat főszerkesztője, Szabó Zoltán Attila által összeállított újnyugatos előadásoknak. Eddig olyan kiváló színészek vállalkoztak a felolvasószínházban való részvételre, mint Nemcsák Károly, Tóth Enikő, Schnell Ádám, Katona János, Újréti László, gitáron pedig Dóka Attila, a márciusi Kosztolányi-esten Blazsovszky Ákos kísérte a művészeket.

A nagy sikerre való tekintettel a hagyomány folytatódik: a színház és az irodalmi kör az új színházi évadban is havonta újra bemutat egy-egy legendát Szabó Zoltán Attila szerkesztésében. Az ősszel Márait, majd egy

rendhagyó előadáson a cigányság irodalmát, később a régmúlt kávéházi hangulatát idézik meg Heltai Jenővel és ismét Ady Endrével. Decemberben Petőfi Sándorral, 2015. január 22-én Weöres Sándorral folytatódik a népszerű széria.

EZERJÓ	4
Gloria / Sanctus (Kéringér Gábor) most pedig imádkozzunk szépen! (Debreczeny György)	
Süllyedő szigetről integet (Filip Tamás)	
MESEBESZÉD	7
Valahol (Molnár József) végtelen (Murányi Zita) Belátás (Antal László) Kezddjétek szeretni! (Szilágyi József) Az acélkék nadrág (Choli Daróczi József) Ahogy sikerült (Agócs Sándor) Meggékélés (Babics Imre) Addig tavasz (Ferencz Mónika) Bíró József vizuális költeménye I.	
MÁRAI 114	10
Morzsák Márairól (Rónay László)	
NYUGAT ITTHON ESSZÉ	16
Kosztolányi Dezső: a költői szóvarázs megteremtője (Czeizel Endre)	
KILÁTÓ	22
Valami vonzás... (Csikós Attila) A lyuk (Őszi Róbert) víz alá merülés (Bolemant László)	

Robin Williams (1951-2014)
„Kaptány, kaptányom!”

Újnyugat, QR-jelenkor
Szövegfelhő
– Bolemant László

Tűzbeszéd (Hegyi Botos Attila)
Törékeny ez is? (Antal László)

VADNYUGAT.....26

Mindenki ebédel (Schwalm Zoltán)
A múlt visszahív / Újra a múltban (Petőcz András)
Körforgácsok (Téppő Donát)
Bíró József vizuális költeménye II.
Koppanások (Hekl Krisztina)
(A kívánt rész aláhúzendő!) – Szabó Zoltán Attila

MANÉZS .....

A Ferdinánd hídon (Az elfeledett Csók-vers)
– Csók István
Kopog a semmi (Novák Valentin)
Jézus / Júdás (Kálloy Molnár Péter)
áldozat (Horváth Gábor Miklós)
Kísértekek (Bozók Ferenc)
Attilai (Draskóczi Ágnes)
Szapora léptek (Barabás Szilvia)

Nyugatplusz 7.

Független szépirodalmi folyóirat

II. évfolyam 3. szám · 2014 Ősz

Fővédnök: Konyári János,
Kaviczky Ágnes,
Alapító-főszerkesztő:
Szabó Zoltán Attila
Lapigazgató: Raffai Ferenc

Művészeti vezető: Kovács Gábor
Olvasószerkesztő: Spangel Péter
Grafika: Kisteleki Dóra

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:
Petőcz András (elnök),
Bolemant László, Kálloy Molnár Péter

Szerkesztőségi e-mail:
happycaroffice@gmail.com

*Külön köszönet Juhász Melindának,
Miske Emőnek.*

Felelős kiadó: Major Bt
2083 Solymár, Major utca 29.

Kapcsolat: raffai.f@gmail.com
Az Újnyugatos művészek fogadóórája:
minden hónap utolsó péntekén 16
órától a Hadik Kávéház újnyugatos
törzsszabójánál, az emeleten.
A Nyugat Ma első száma
2010. október 23-án jelent meg.
© Szabó Zoltán Attila
Az Újnyugat Irodalmi Kör bejegyzése:
2012. november 12.

Nyomdai munkák:
Tama Solutions Kft.

Terjesztés: Lapker Zrt.
1097 Budapest, Táblás u. 32.
Magyar Posta Zrt. Hírlap Igazgatóság
1089 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.
Hírlap Igazgatóság,
Postacím: 1900 Budapest

Előfizethető az ország bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél,
valamint megrendelhető e-mail-en:
hirlapelofizetes@posta.hu címen és
telefonon a 06-80/444-444 számon.
Az éves előfizetési díj 3000 forint.

**Kiemelt alternatív terjesztési
pontok:** Alexandra-könyvesboltok,
Hadik Kávéház, Írók Boltja, Anima
könyvesboltok, Könyvtündér internetes
könyváruház.

**Terjesztéssel kapcsolatos egyéb
információ:**
happycaroffice@gmail.com
raffai.f@gmail.com
nyugatplusz2012@gmail.com
HU ISSN 2064-2458

A **Nyugatplusz** következő száma
november 25-én jelenik meg.

Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A folyóiratban megjelentetett művek csak a szerző, illetve a kiadó írásbeli engedélyével sokszorosíthatók. Ez a nyilatkozat a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 36. § (2) bekezdésében foglaltak szerint tiltó nyilatkozatnak minősül.

KÉRINGER GÁBOR

Gloria

„és a földön békesség...”

Fehér szoknyás meggyfák
sorfala közt
illatot fújtat a
szilva virága.
Csálé cserebogár
zörgő
motorja zizzen
a majdnem-sötétben.
Lelkem itt ül
a nyelvem hegyén.

Sanctus

„...betölti a mennyet és a földet...”

Tizenhárom múltam épp.
Durva pokrócos
ágyamon ülve
megértettem végre,
nem vagyok egyedül.
A szobában ketten vagyunk:
egy kis szösz,
aki figyelget, fülel,
s egy Másik,
aki teljesen kitölti.

BOLYHOS
PÁLINKA

Minden cseppjében gyümölcs

BOLYHOS
Cipárymogyó
pálinka

BOLYHOS
Vímescsütrő
pálinka

BOLYHOS
Isai Ököl
roska pálinka

BOLYHOS
Szilva
pálinka

BOLYHOS
Füge
pálinka

DEBRECZENY GYÖRGY

most pedig imádkozzunk szépen!

kollázs a Nyugat Plusz 2. évf. 2. számából

a tűzserész diadala
a budai utcákon
felrobbant bodzaszörp
letépett gombom gomblyukában
visszakövetelt szerepálmaim
mozaikok Madách Imre tragédiáiból
az utolsó mese égszínű körben
mutatkozik városom Budapest felett
ilyenek voltunk édes hazám
gőgös bohócok a suszterájban

a budai utcákon
nem mi robbantottuk fel
a tűzserészt és a bodzaszörpöt
önámításért imádkoztunk
drámai hangon
de ki sarkalja meg
az időutazó cipőjét
ki időzik el hosszasan a cipőutazónál
gőgös suszterek voltunk
a nagy cirkuszban édes hazám

a bodzaszörp diadala
a budai utcákon
felrobbant tűzserész
tévírányítással felrobbantak
szerepálmaim
letépett gombomat visszaköveteli
Madách Imre gomblyuka
városom Budapest felett
feltépett mozaikok mutatkoznak
Dolná Strehová tragédiáiból
gőgös bohócok mulatoznak

az önámítást és a gőgöt nem mi
igazán nem mi robbantottuk fel
a budai utcákon
sem a pestieken
mesebeszéd csak a híd a Dunán
nem vezet sehonnán sehová
a manézsban a suszterájról
mesél az időutazó
égszínű körben mutatkozik
a bohóc egyedül
drámai hangon kiáltja:
rumot! rumot!

az önámítást és a gőgöt
ki talpalja meg e suszterájban
ki tesz rá sarokvasat
hogy szikrázzon a cipőutazó
feltépett szerepálmaimat
Madách Imre gomblyuka
visszaköveteli
rumot rumot
a felrobbant tűzserésznek
most pedig imádkozzunk szépen
a bohóchoz

**Miske Emő:
Mítosztáj**

FILIP TAMÁS

Süllyedő szigetről integet

Árbockosárba gyűjtöttem
a tengertajtékot hajdan, sirályok
tollpíhéit, szél-forgácsokat.

Vajon az én kiáltásaimat
összegyűjtötte-e bárki?
A hangom egy másik
dimenzióban vajon még rezeg?

A FÖLD! néha úgy pillantott rám az
ásító köd mögül, hogy majd'
megszakadt a lélegzetem.

A parton olykor alkimistákkal
próbáltam üzletelni,

fejükön csúcsos süveg,
s ha fényes köpenyükben
megláttam magam,
inkább behunytam a szemem, és
hallgattam, hogy hátul a sötétben,
kalickákban kitömött
trópusi madarak énekelnek.

Tudtam parancsolatokról is,
melyeket kőtáblára véstek,
de a hajókon, ahol szolgáltam,
emberek hitték
magukat Istennek.

Álmodoztam sokszor, milyen lehet
a szimultán szeretet, de tudom,
kiejthetetlen mássalhangzó vagyok
egy elfelejtett nyelvben.
És mindig másra gondolt,
akit én öleltem.
Mondataimat néha kihangsúlyoztam,
de az emberek
befogták a fülüket.

Mocsárba vert
cölöpökre, kiszolgált
hajóból házat építettem.
Tántorog, hogyha vihar van,
nyöszörögve hullámszik a padló.
Ilyenkor eszembe jut,
a léken hogy tódul be a tenger.

Emléke vagyok egy
hajdani hajósinasnak, süllyedő
szigetről integet.
Szájáról leolvasom, hogy arra kér,
mielőtt végleg meghalnak,
valahogy gyűjtsem össze a kiáltásait.

MOLNÁR JÓZSEF Valahol

Kint az eső mámorán túl, valaki
éhezik – adnék kezébe
fegyvert, lője le
a csendet, mely a miértjeire
nem válaszol.

Valahol egy hajó a tengeren
látszólag ok nélkül süllyed, az
olajrózsa csillogása beborít
mindent – ne tedd! – kiált
a mentőcsónak, adnék
kezébe fegyvert, lője le
a csendet, mely a miértekre
nem válaszol.

Valahol a mellékutcában
fekszik egy ember,
az elárvult testhez
hívják az orvost, száguld
a mentő, de késik – ne tedd! –
szól a halott, adjatok
fegyvert a fájdalom
kezébe, lője le
a csendet, mely a miértekre
nem válaszol.

Valahol az ég alatti
pusztában állatokat ölnek,
nyitott szemükben
megfagyott szeretet – ne tedd!
– mondja a bocsánatos
bűn, adnék fegyvert
a múlandónak, lője le
a csendet, ki a miértekre
nem válaszol.

ANTAL LÁSZLÓ Belátás

Nem te írod a szavakat.
Rád vetülnek. Észrevétlen.
A lelked töpreng. Fontolgat.
Ezt akartad? Ma is kétlem.

*(A szerző verseskötete nemrég
az Acta Publica kiadónál jelent meg.)*

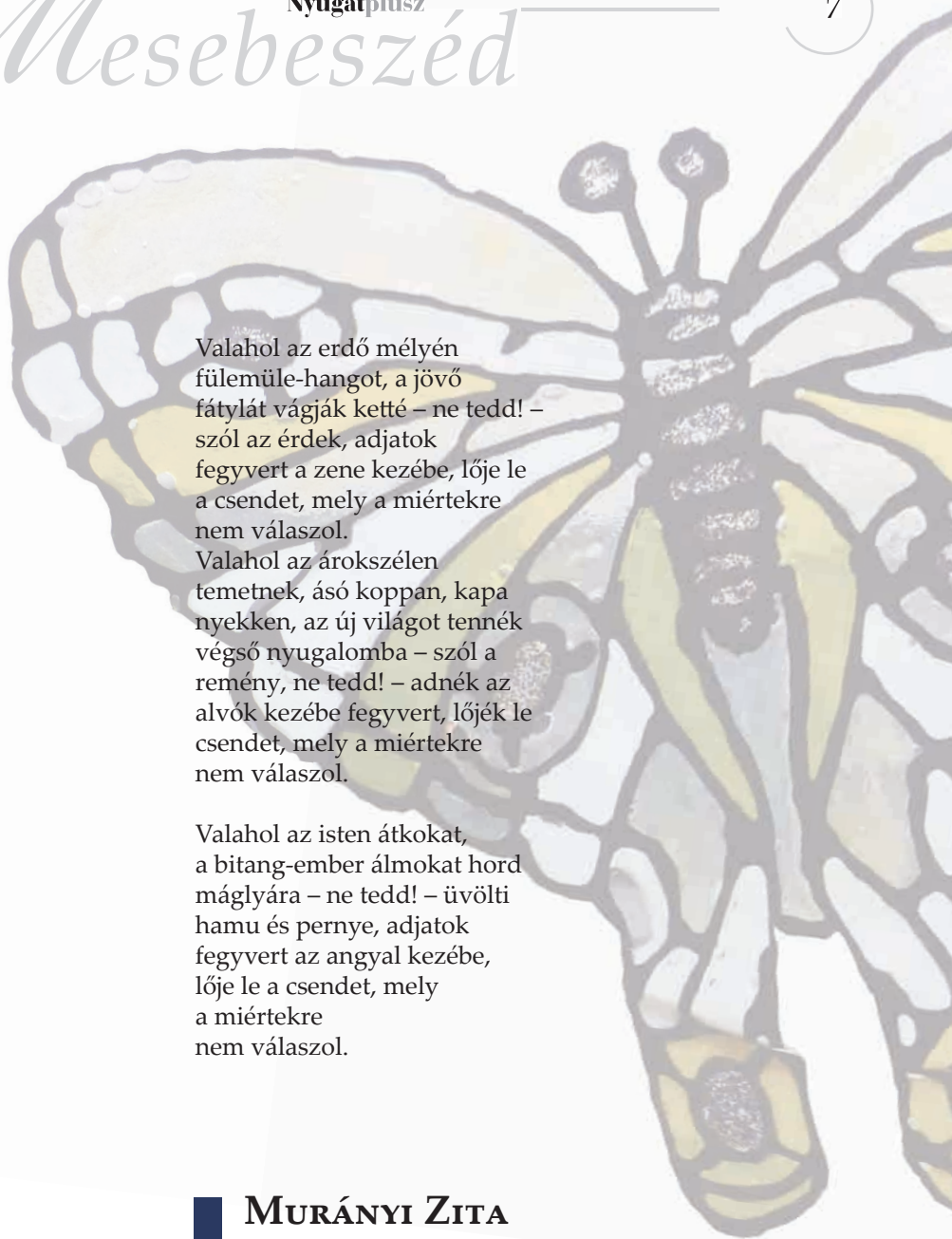
Valahol az erdő mélyén
fülemüle-hangot, a jövő
fátylát vágják ketté – ne tedd! –
szól az érdek, adjatok
fegyvert a zene kezébe, lője le
a csendet, mely a miértekre
nem válaszol.

Valahol az árokszélen
temetnek, ásó koppan, kapa
nyekken, az új világot tennék
végső nyugalomba – szól a
remény, ne tedd! – adnék az
alvók kezébe fegyvert, lőjék le
a csendet, mely a miértekre
nem válaszol.

Valahol az isten átkokat,
a bitang-ember álmokat hord
máglyára – ne tedd! – üvölti
hamu és pernye, adjatok
fegyvert az angyal kezébe,
lője le a csendet, mely
a miértekre
nem válaszol.

MURÁNYI ZITA végtelen

hány szót írhatnék a végtelen helyére
szívünk ne volna csak tágasabb
a szeretet végelessége
tegnapi arcunkon a holnapok verejtéke
tenyerünk egy szöveget szorít
fát, húst is elengedne
jézus tetszhalottnak tetette magát
amikor a lélek kiszállt belőle
a tekintet amit üresen hagysz
isten vagy a teljesség igézete.

SZILÁGYI JÓZSEF

Kezdzetek szeretni!

Szeme ártatlan barnaságát óriási kislánycönnycsepp homályosította el. A Nyugati pályaudvar oldalkapujában állt Lizi, kurta neonzöld, kínai üzletből származó ruhájában, kezében lakkridiküljét szorongatta, kétségbeesetten tekergette csuklóján az aranyozott láncból készült vállpántot, filléres kardísze reménytelenül zizegett remegő kézfejen.

A körüti autók vágatása, a villamosok dübögése, a fel s alá siető-lófráló népek vartyogása, az árusok hetyke gajdolása, de még az öntöttvas korlát mellett játszó kongás pergő hangáradata is süket ködként sutorogta körül. Csak az a negédes dalocska hullámozott újra és újra fülében, ami a vesztét okozta, „Kezdzetek szeretni...”

S akkor a délutáni ég közepén mereszkező félhold csikorogva megállt pályáján, s hűvös vigasz csókot röppentett felé, a körüti házak mókásan biccentettek, s a villamos hátrahőkölt, szökkenésnyit visszafelé tolatott, hogy felvidítsa.

Kézfejjel megtörölte az arcát. Beletörődve nyugtázta, hogy mégis elhagyta őt a Berci, délcég Antoniusa, a kedves gádzsó fiú, az úri fiúcska, a mérnök szülők gyermeke, aki Kleopátrának becézte, aki az első igazi pasija lehetett volna, akinek már pénze is volt, akkor is, ha csak zseb-pénz. Akivel először nyaralhatott volna, először járhatott volna romkocsmában, akivel már méltón bulizta végig tizenötödik szülinapját, s aki nem egy feltört lakásba cipelte, hogy ócska matracra döntse, még csak nem is egy mozi hátsó sorába, hanem múzeumba vitte, hogy megmutassa neki a kedvencét, annak a híres festőnek azt a képét. Berci képzőművésznek vagy művészettörténésznek készül, már most ilyen határozottan tudja, pedig ő is még csak tizenöt...

Azért sem megy le az aluljáróba – döntötte el. Most egyáltalán nem tudná elviselni, ha a közepén placcoló, riszáló nővére odaintené, s viszszaakérné a család egyetlen, ordenaré női táskáját. Magára akart maradni bánatával, rendezni a gondolatait, hisz tudta ő ezt előre, de oly édes volt dédelgetni a reményt!

Ahogy a zöldre váltó lámpánál átindult a Lípótváros magányos dzsungele felé, szerette volna nyugodtan tisztázni, többé legalább nem kell

hiú álmokat táplálnia, nem kell illúziókba ringatnia magát, hogy szobrászfeleség válik belőle, vagy talán ő maga is művész lesz..., vagy talán tanár, vagy gyógynövény-kereskedő... vagy egyáltalán: valaki.

Szemét újra elfutotta a könny, s a bérházak ismét táncolni kezdtek, a Hold még hűvösebb csókot küldött felé. Most hirtelen ő hőkölt hátra, nem a villamos, amint a szerelvény tonnái elsüvítettek orra előtt, vadul lobogtatva ruhája korcát.

A sugárút széles járdája felé vette az útját, s a ritkás lombok zizegése alatt elismételte önmagának, amit annyiszor állítottak róla, hogy okos kislány ő, koraérett és megfontolt, s mivel ez még mindig kevés volt a gyomrából induló remegés megfékezésére – és nem akart sírni, nem, nem és nem –, megállt. Minden izmát megfeszítette, beleadta mind a harmincöt kilóját, s pihegve, toppantva, félhangosan ismételte el, hogy kivételesen okos kislány, kivételesen intelligens – ezért is juttatta be tanára, származása ellenére az elitgimnáziumba –, s meg fogja oldani ezt a gondot, és a többit is.

Hahotázó, füttyögő srákok lépdeltek tova a foltos aszfalton. – Nézd micsoda kis méregzsák! Vadmacska, miau, miau! – Ez egy pillanatra kijózanította. Nem lófrálhat tovább, haza kell mennie, hiszen, szerelmi csalódás ide vagy oda, millió dolga van. Ám a dühös toppantás ellenére gyengesége még nem hagyta el, sőt, a cikizés még gúnyolódó osztálytársnőit is felidézte; mégsem tért még magához, nem, inkább szédülés fogta el, s határozottan érezte, le kellene ülnie. Talán az Erzsébet téri parkban, ahol egyszer Bercivel járt, talál egy szeparált padot. Nem, nem tud még hazamenni, hogy újra anyja ittas gajdolása fogadja, és a kicsi éhesen üvölt a kosárban, és mosatlan mindenütt, s a hűtőszekrény üres...

A Centrál tér felé menet, hol szinte félálomban, hol az esélyeket latolgatva ballagott. „Kezdzetek szeretni...” dúdolta, próbálván megkapaszkodni a dallamban. Mekkora luvnya vagyok! – hasított belé újra. Nem csoda hogy a szülei a jeles bizonyítványom ellenére is igyekeztek távol tartani Bercit. Bercit, aki még a szakítást is jól nevelten adta elő a gyorsétterem hűvösében, telve

bűntudattal, miközben vigasztalásul a kezét simogatta, arcát cirógatta, mintha nem tudta volna, hogy az ő környékükön úgy intézik el hozzá hasonló lányokat.

Belátta, románcuknak így kellett végződnie, annak ellenére, sőt, éppen azért, mert Berci is szereti, legalább annyira, mint ő, talán még jobban is; egészen biztosra vette, hogy a fiú most még nála is kétségbeesettebb, akármennyire határozottnak akart mutatkozni a szakításkor, szálegyenesen ülve a műanyag fotelben, ám bizonytalanul szürcsölve a fedeles pohárból.

Most, szinte biztosra vette, hogy a nagyváros egy másik pontján a fiú is nyeli a könnyeit. Mégis így volt megírva, nem illenek egymáshoz, más a karmájuk, így igaz, feleslegesen változtatta meg a Dzszenifer nevet Elizára, hogy Bercihez méltó legyen. Nem illik ő abba az iskolába sem, ahogy Uberville-i Tess sem illett a felsőbb körökbe, és Édes Annának is maradnia kellett volna a fenekén...

Félálomba révedten józanul határoz: a sors által kijelölt utat választja, és otthagyja az iskolát a kitűnő jegyek és a legjobb irodalomdolgozat ellenére. A következő sarkon megáll, körülnéz.

Micsoda kihalt kősvivatag! Az úttest dúnéin nesztelen roncsok billegnek tova, a járdán szóltanul tátogó, ágáló csontvázak szökdécselnek, a kávézó teraszán, keresztbe tett lábú halott kutya mered rá a fonott fotelből.

A levegő mintha vákuummá vált volna, amelyben csak egyetlen néma bogár verdes a feje felett, s csodálkozva veszi tudomásul, hogy szinte felemelkedik ő is, fellibben mint egy üres, gondolatlan pihe, hogy unott pillantását idegenül hordozza végig a semerre sem futó utcák felett.

A nagy tér sarkára érve megpillantja távolban a parkot, benne a paddal, ahol Berci először suttogta el, hogy szereti. Marcangoló az ér-

zés, kiváltképp marcangoló, hogy a fiú hűséges kutya-tekintete soha nem becézi már, okos megjegyzéseivel sem biccenti már helyre folyton megbicsakló önbizalmát, nem védi meg többé az irigykedő osztálytársnőkkal szemben, soha nem nevezi újra gyönyörű egyiptomi hercenőjének. Mindegy most már, hogy Kleopátra, az 1A osztály kitűnő tanulója, vagy Dzszenifer az aluljáróból, már teljesen, véglegesen mindegy. Marad a lebegés. Marad a remény, hogy a járókelők és a jégbüfé hangmixének elegyében, egy ismerős hang majd ezt kiáltja: – Gyere vissza, Dzszeni, szeretlek.

CHOLI DARÓCZI JÓZSEF

Az acélkék nadrág

Már iskolába jártam, amikor azt tapasztaltam, hogy az emberek szeretik, ha másokról hallanak igaz, vagy félig igaz, mindenekelőtt furcsa, a szokásostól eltérő történeteket. Az emberek azt szeretik, ha másokat kibeszélnek, de mindig csak másokat, önmagukról nem szeretnek hallani. Igazakat, igaz történeteket, igaz eseteket meg pláne nem.

Amikor erre rájöttem, elkezdtem beszélni. Eleinte csak a falusi fiúk között a futballpályán, amit a volt leventepálya magas, égis éró jegenyefái közötti területen alakítottak át futballpályává a társadalmi munkára kivezé nyelt falusiak. De az is előfordult, hogy a szünetben, az iskolaudvaron, amikor éppen ott játszottunk.

Szerették, és nagyokat nevettek az emberek. Akkor is, amikor azt az esetet meséltem el, ami Tutunyival történt, aki nagyfiú volt, és annyi felesége volt már akkor, mint a papréten tavasszal a pillangó. Ő egyszer Paszabról szöktetett meg egy nagyon szép, fiatal lányt. Mi, Csikuláj, Fröccs, meg én, meglestük, mit csinálnak a kertek alatt. Mind a hárman, a kertek végében húzódo bokrok közt kucorogva vártuk a fejleményeket.

Tutunyi kis termete, vékony alkata ellenére, nagyon fekete, meg nagyon erős és erőszakos legény volt. A lány meg magas, karcsú, szép, meg olyan vastag lábú, mint Papp Tóni faragott asztalának a lába. Tutunyinak kapaszkodnia kellett, hogy felérjen a lány arcához. Az meg az istennek se akart lejjebb hajolni. Tutunyi ágaskodott, kapaszkodott, mint majom az ecetfába, minden áron meg akarta csókolni, de a Paszabi lány csak tartotta, tartotta felfelé a fejét, sehogy se tudta elérni a száját.

– Haggyá má, Tutunyi, haggyá má! – ismételte egész délután a bokrok közt, de úgy, mintha semmi mást nem tudna beszélni azon az egy mondaton kívül. Tutunyi meg csak erősködött:

– De, de, hagyd magad, hagyd magad – mondta, hiába. A lány nem akart kötélnek állni. Pedig alig vártuk, hogy történjen már valami, amit érdemes meglesni. Egyszer aztán hirtelen beidesedett Tutunyi, és ripsz-ropsz minden ruhát letépett a lányról. Szegény Paszabi lány ott állt előttünk anyaszült meztelen. Mi meg mind a hár-

man tátott szájjal bámultuk, meg azt, hogy most mit csinál majd Tutunyi.

Nagyon szerették a falusiak, amikor ezekről az eseményekről meséltem nekik. Én meg persze, ahányszor elmeséltem az esetet, mindannyiszor betoldottam valami új, izgalmas részletet, a pillanatnyi gondolataim közül. Ezt is röhögve fogadták az emberek. Pláne akkor, amikor valameny nyien a kocsmá előtt álltunk, és ott meséltem. Minden kis részletet hallani akartak Tutunyiról. Természetesen a sikamlósabb dolgokat csak akkor mesélhettem el, amikor sem cigány, sem asz szony nem volt a hallgatóságban. Úgynevezett „csúnya” dolgokról nem volt szabad beszélnie még a cigányfiúknak sem a faluban...

Az meg egyenesen a világ csudája volt, ahogy azon nevettek, amikor azt meséltem, miért haragszik rám annyira Tuja bátyám. Tuja bácsi az apám öccse volt, és ott lakott négy lányával a szomszédunkban. Amikor már nagyon unatkoztam, átlopakodtam az ablakuk alá, és jó hangosan bekia báltam:

– Sosoj!

Ő mindig kiszólt, pedig már jól tudta, hogy én vagyok az ablak alatt, hogy:

– Mi az?

Én meg megkérdeztem tőle:

– Tényleg nagy a csöcsöd?

Ilyenkor abban a pillanatban, ahogy megkérdeztem, szaladtam is, mint Dényilák kutyája, amikor észrevett bennünket a kertjükben a szőlő között. Jött Tuja bátyám is, és ami éppen a keze ügybe került, azt vágta utánam.

Azért is nagyon haragudott rám, ha a kutyáját csúfoltam. Volt Tuja bátyámnak egy szerencsétlen szupornyicás kutyája, akit úgy hívtak, Fűrge. Fűrge csak úgy tudott ugatni, hogyha a fejét magasan, amennyire csak tudta, az ég felé feszítette, mint más, rendes kutya, amikor vonyít, és olyan vékony cérnahangon bugyborékol ki torkából a hang, mint ha vércse sikoltozna valahol a házak mögötti erdőben. Kisszemű, Tuja bácsi felesége, nem tudta kimondani az „F” betűt, ezért úgy hívta a kutyájukat, hogy „Sirge”. Elöl hiányzott ugyanis két foga. Amikor nem tudtam bemenni az ablakuk alá, hogy bekiabáljak Sosojnak, Tuja bátyám nagyobbik lányának, mert Tuja bátyám

kint volt az udvaron, elkiáltottam magam, hogy „Si-ir-ge-e”, jó hosszan elhúзва, mintha vonyítanék. Tuja bátyám mindig odanézett, én meg felemeltem a fejem az ég felé, mint a kutyája szokta, és vékony hangon elkezdtem ugatni.

A bácsit ez még annál is jobban idegesítette, mint amikor a lányával tréfálkoztam. Sokszor már a haját tépte idegességében. Hogyha Kisszemű meg merté kérdezni, mi a bánatnak idegeskedik miattam annyira, akkor meg ő rajta töltötte ki a mérgét. Sokszor kikapott Kisszemű miattam. Sosoj miatt meg olyanokat kiabált Tuja bátyám országra-világra szóló hangjával: „Te ördög szarja, hát azt akarod, hogy senki ne vegye el a lányomat feleségül? Vagy talán magadnak akarsz, azért nem hagyod békén? Hát az anyád piszája még le sem esett az orrodról, máris asszony kéne?”

De kit érdekelt, mit kiabál Tuja bátyám, hadd mondja, az a lényeg, hogy idegeskedik. Máris nem volt olyan unalmas a napom. Úgy kell Tujának – gondoltam. Hadd tépje a haját, hogyha olyan irigy ember, hogy egy szárnya tövit se adna oda a gyerek kezébe, még akkor sem, ha az előtte esne össze az éhségtől.

Tuja bátyámnak mindig volt ennivalója. Nem tudom, hogy csinálta. Azt sem sikerült kilesnem,

honnan szerzi be a döglött kacsát, tyúkot, de olyan is előfordult, nem is egyszer, hogy kövér libát szerzett. Azt mondta a cigánysoron, hogy tömés közben félre ment a kukorica, megfulladt. Természetesen nem sokan hittek neki, tudták, hogy Tuja bátyám mindig mellé beszél, amikor komoly dologról van szó. A döglött, kövér liba meg az egyik legfontosabb dolognak számított a cigánysoron.

Azon meg egyenesen egymás hasát fogták a kocsmázó magyar emberek, hogyha Kisszeműt utánoztam. Kisszeműnek az volt a szokása, hogy a harmadik féldeci pálinka után, amit a Köpe-féle kocsmában kapkodott be, el kezdte nyalogatni a szája szélét. Ahogy szaporodtak benne a féldecik, úgy lustult a nyelve, és egyre hosszabb ideig felejtődött kinn, nagyon vékony alsó ajkán. Apró szemével olyan furcsán pislogott ilyenkor, mint egy idegbajos szalamandra az árokpartján. Amikor elindult az utcán hazafelé, a különben egyenes, rendes asszonyos lába olyan ikszalakba csavarodott, mintha szorítana valamit a két combja között. Az a nagy kerek feneke meg úgy kacsázott utána a levegőben, mint Pelle Tógyer rossz szekerének a saroglyája, merthogy annak meg mind a két hátsó tengelye görbe volt. Amikor végigmentem a falusiak előtt a kocsmá-

Miske Emő: Klee-variációk

ban, bemutatva, hogyan megy Kisszemű az utcán, bepisltek a nevetéstől.

De a legnagyobb sikert mégis akkor arattam, amikor Rabot, a tanácselnököt utánoztam. Olyan kacifántosakat tudott mondani, hogy Mitru bácsi, a kondás is bátran megirigyelhette volna. Pedig Mitru bácsi sem akármilyen ember volt. Legtöbbször a szófogadatlan pulikutya miatt kezdett el káromkodni. Ha a loboncos fekete puli nem fogadott szót a tízedik felszólításra sem, Mitru bácsi fogta a karvastagságú rövid pásztorbotját, és a kutya után vágta. Persze, nem találta el. Mikor Mitru bácsi felemelte a botját, a puli már héthátáron is túljárt. Ilyenkor a kondás felnézett az égbe, és ami csak az eszébe jutott, mindent összehordott, ördögöt, istent, a pulikutya anyját, de nagyon sokszor a saját maga anyját is beleszötte a káromkodási csokorba.

Rab nem káromkodott. Falugyűlést tartott! „Mindaddig, amíg községünkben az aktív meg a passzív nem kulminálódik, addig a helyzet nem lesz ottábilis” – ezt mondta. Nem tudom, hol az istenben tudta ezt a hatalmas káromkodásnak is beillő mondást megtanulni. Ennél százszor szívesebben meghallgattuk Mitru bácsit.

Történt egyszer, hogy éppen a kocsmában állva, a magas pult meg a három mezelen asztal között, szétvetett lábakkal, éppen úgy, mint Rab szokta, a jó vastag számat még inkább előretolva, alsó ajkamat lebiggyesztve, jó hangosan, hogy túlkiabáljam az emberek nevetését, próbáltam meggyőzni a többieket arról, miért nem ottábilis minálunk a helyzet, de egyszeriben csend lett. Néma csend.

Zavarba jöttem. Az emberek, akik az előbb még le nem vették rólam a szemüket, némán bámultak maguk elé a poharaikba. S szétvetett lábakkal, ép-

pen úgy, mint én, meredt szemekkel bámult rám a kocsmában Rab, a tanácselnök; mintha ördögöt látta. Csak bámult, bámult, mint egy rossz, szófogadatlan pulikutya. Most biztos, hogy engem is internálni fognak, mint Heput, Zsiros Janit, a papot, meg Kindó Pétert, Dulló Zolit, a kulákokat – gondoltam magamban. Rab pedig nem mozdult.

Az egész kocsmajót eltakarta előlem. Szédülni kezdtem, és lassan elkezdett forogni velem a kocsmában. Rab is egyre több lett körülöttem. Már olyan gyorsan forgott a kocsmában, hogy mindenhol Rabot láttam. Körbe állta a kocsmát. Egybefolyt. Úgy éreztem, bekerített. Teljesen elzárta előlem a menekülés útját, még egy résnyi lyukat sem hagyott maga között.

Felnéztem a mennyezetre. Ott is Rab állt sorba. Kétségbe estem. Kesernyész élményt éreztem a számban, a torkomban, még a gondolat is kesernyész volt a homlokom mögött. Egyszerre összerántotta valami a gyomromat, magas ívben, egyenes sugárban robbant ki a számon valami ragacsos nyálka. Szemtől szemben álltam Rabbal. Telibe kapta a szép, élesre vasalt acélkék nadrágját a számon kilövelő sugár.

Otthon tértem magamhoz. Az ágyban feküdtem hanyatt, és egy széles vizes ruhával volt átkötözve a homlokom. Cilmárt, meg Csorba Jósikát másnapra behívatta Rab a tanácsházára, és megbüntette őket, mert egy kiskorút leittattak a kocsmában. Később, amikor már újra tudtam járni, hallottam a faluban, hogy nem is a pálinka miatt, amit nekem adtak, büntette meg őket Rab, hanem az acélkék nadrág miatt. Mert Rab nadrágját az övétől a szára aljáig végig lehánytam. Soha többé nem járt acélkék nadrágban.

De ettől a naptól én híres embernek számítottam a faluban.

BÉRLETTEL A JÓZSEF ATTILA SZÍNHÁZBA

a 2014/2015 – ős évad előadásaira

Felnőtt bérlet:	8.000.- Ft - tól
Szabad bérlet:	7.500.- Ft - tól
Ifjúsági bérlet:	4.600.- Ft - tól
Gyerek bérlet:	3.900.- Ft - tól
Beavató bérlet:	4.500.- Ft

Mecénás bérlet

(+1 Támogató ifjúsági bérlettel):

40.000.- Ft - tól

József Attila Színház 1134 Budapest Váci út 63.
Jegypénztár, nyitva: minden nap 13.00 – 20.00 tel: 06 1 270 75 14
Szervezés, nyitva: H-CS 10.00 – 18.00, P 10.00 – 17.00 tel: 06 1 320 58 77
www.jozsefattilaszin haz.hu www.facebook.com/jozsefattilaszin haz www.interticket.hu

Allee Bevásárlóközpont jegyiroda, nyitva:
K-P: 14.00 – 20.00 SZO: 12.00 – 20.00 V: 12.00 – 19.00
SZÉLL KÁLMÁN TÉR 3, jegyiroda, nyitva:
H - P 10 - 18 tel: 06 1 270 75 90

nca
BUDAPEST
BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Társulat:
CSALÓKA
SZIVÁRVÁNY

Szilveszkő
CIGÁNYKERÉK

Görgy István
KOMÁSSZONY,
HOL A STÜKKER?

AGÓCS SÁNDOR

Ahogy sikerült

Bocsánat de én
nem vagyok áttelepült
itt születtem
s itt éltem ahogy lehetett
ahogy hagyták
ahogy sikerült

és nem tartozom
se ide se oda s nem vagyok
elvetemült
itt éltem ahogy lehetett
ahogy hagyták
ahogy sikerült

mosolyotok sokszor
mégis az arcomra húlt
itt születtem
és éltem ahogy lehetett
ahogy hagyták
ahogy sikerült

FERENCZ MÓNIKA

Addig tavasz

Tavasz van és nem csak a macskák.
Tavasz van és a földre tízforintosok,
az égre kóbor madarak lettek festve.
Tavasz van. Ami tegnap erény volt,
ma már tapasztalat és tudás - eldobható.
Tavasz van és kibomlanak a fák egy hűvös ölelésből,
a hajléktalanok terekre gyűlnek és koccintanak,
egy balga tévedésre, amit fiatalon még életnek hívtak.
Tavasz van, és ha becsukom a szemem
nem dübörögnek orosz csizmák ukrán határokon.
Tavasz van. Egy lélegzetnyi zene szól,
sodródik a szobában, meglibbenti a függönyt.
Tavasz van. Az ablakon kinézek
és egész Pest, mint egy hallgató táj lüktet.
Tavasz van és már nincsen rajtad kabát.
A kulcsfontodon hagyok egy ujjlenyomatot,
lebomlik az ing, a kardigán.
Amíg a hasadig az ujjaimmal el nem érek,
és amíg onnan tovább nem haladok:
tavasz van.

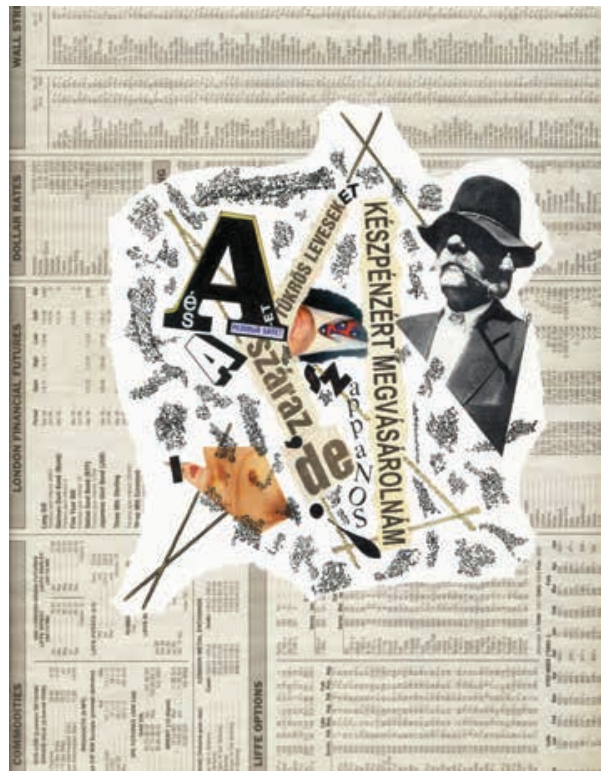
BABICS IMRE

Megbékélés

Boldog kutyáim
harmatos fűben futnak
hozzám, bolondhoz.

Ölyv egeret kap
fel, leszállnak lelkemre
égerős szavak.

Hallom a vidrát
a nádasban: létmámor,
velem, nélkülem.

BÍRÓ JÓZSEF

VIZUÁLIS KÖLTEMÉNYE

RÓNAY LÁSZLÓ

A szerző Pro Ecclesia-díjas Hungariae-, Arany- és Komlós Aladár-díjas irodalomtörténész, az irodalomtudományok doktora. Az Új Ember korábbi főszerkesztője.

Morzsák Márairól

Azzal a jelenettel kezdeném, amely a Föld, föld...-ben is olvasható. Az író elmondja barátjának, hogy elege van, elmegy. Nem csoda, hogy így döntött, hiszen az uralkodóvá lett kultúrpolitika leghevesebb kiszolgálói egyvégtében bíralták, támadták, attól is elvették a kedvét, hogy folytassa a *Sértődötteket*, amely ráadásul a függetlenedni vágyás, a belső „hangtől” való szabadulás igényét is megfogalmazta.

„Gyurka, én elmegyek” – fordult az író édesapámhoz a Margit utcai vendéglőben, amely azért volt fontos számára, mert jó bort mértek. „Elmegyünk” – javította ki önmagát. Fellelkesített a közlés. Ott üldögéltem apám oldalán málnaszörpöt kortyolgatva, s meglehetősen ellenszenvesnek éreztem a magasra nőtt írot, akinek egyetlen jó szava sem volt hozzám, a tizenegy éves fiúhoz. Elmegy? Istennek legyen hála!

A szokottnál hosszabban búcsúztak el egymástól, aztán elváltak, soha többet nem látták egymást, ahogy az író azokat a rokonait sem, akikkel együtt ünnepelték 1944-ben Sándor napját, miközben a német csapatok megszállták Magyarországot. A vendégek távozása után tűnődve szemlélte gondosan összeválogatott könyveit, egy nagy kultúra jelképeit, amelyeket maga alá temettek a szétlőtt ház romjai. Jelképes tény volt ez is; a Budapestet elfoglalók eltiporták azt a polgári kultúrát, amely Márai számára otthonául szolgált.

Felállt, ügyet sem vetve rám, elment. Csak sok-sok év után értettem meg e távozás jelentőségét, valódi mondanivalóját. Elment, és ahogy a vonat áthaladt a határmenti hídon, hatalmába kerítette a szabadság félelme és felelőssége.

Amikor végigolvastam könyvében ezt a jelenetet – apám gondozta a Márai-sorozatot Révainál, és ma is őrzöm a „Rónay Györgynek szeretettel” dedikációval ellátott könyveket, noha szép summát ígértek érte –, már lelkesen olvastam emigrációban kiadott műveit, elsősorban Naplóit, valamennyit Szabó Ferenc jezsuita atya, a Vatikáni Rádió magyar szekciója vezetőjének jóvoltából kaptam meg. Egyre erősebb lett az a meggyőződés, hogy nélküle

Kosztolányi és az újabb magyar próza hiányos, ezért elkezdtem feltérképezni életművét az avantgárd versektől az akkor ismeretes művekig. Az volt a szerencsém, hogy a „Sóskának” becézett irodalomtörténetnek a nyugati és a tengerentúli irodalmakkal foglalkozó fejezetében rám esett a Máraival foglalkozó rész, így „hivatalból” is foglalkozhattam vele.

Márai Sándor az emigrációban címmel írt tanulmányom folyóiratban is megjelent. Nem mondhatnám, hogy általános lelkesedést keltett, a kultúrpolitika akkori irányítója önsorsrontónak nevezett egy értekezleten (nyilván ideológiai megfontolásból, hiszen tudott volt, hogy pontosan látta, mi a jó és mi a rossz, ez azonban nem akadályozta abban, hogy a „tiltott” írók közé soroljon kiténő szerzőket), viszont kárpótolt Szőnyi Zsuzsa Márainak írt egyik levelének az a kitétele, hogy „a kis Rónay tanulmánya igen jó”.

Pedig akkor már olvashattam az író nekem küldött sorait, amelyekben megtagadta, hogy a Nyugattal való kapcsolatáról emlékezzék. Soha nem írt a folyóiratba – közölte elutasítása okát. Ez persze nem felelt meg a valóságnak, hiszen első mesterét, Török Gyulát ő búcsúztatta szép nekrológiájában, később pedig Jules Renard naplójáról írt hosszú tanulmányt. Azt nem tudhatta, hogy alapos letolást kaptam a Petőfi Irodalmi Múzeum zordon igazgatójától, mert felvettem vele a kapcsolatot. (A levele alighanem a múzeum kéziratárában olvasható.)

Lelkiismeret-furdalást éreztem „elmegyek” kijelentése után érzett lelkesedésem miatt, úgy véltem, tartozom neki, ezért kezdtem el életművének szentelt könyvem megírni. Tudtam, nem foghatok egy teljes monográfia írásába, fogalmam sem volt, mit rejt sokat emlegetett hajóládája, amelyben kiadatlan írásai rejtőztek, csak annyit tudtam, hogy tervezett Jézus-regényét is rejtí (ebből lett a Harminc ezüstpérez, a Júdás-regény, amelyhez végigtanulmányozta az Ó- és Újszövetségi Szentírást, és impresszióiról nagyon figyelemre méltó megjegyzésekkel gazdagította naplóit).

Amihez hozzáférhettem, elolvastam. A Halotti beszéd mélyen megrendített, érezni lehetett benne az

emigráns lét mély fájdalmát. Egy magyartanároknak szervezett továbbképzésen felolvastam. A légy zümögését is hallani lehetett, szem nem maradt szárazon, döbbenetes hatást tett minden résztvevőre.

Hiányosan, töredékesen, de elkészültem az írással, a Magvetőnek adtam be. Szerkesztőmmel már a fülszöveg miatt is nézeteltérésem támadt, ő ezt a megoldást javasolta: „Márai ugyan nem a népi demokrácia híve, de jó író”, én viszont ellenálltam, mivel a népi demokráciához való hűség nem értékmérő. Végül a kiadó akkori vezetője igazat adott nekem (akkor már más idők jártak), s így jelent meg a mű, amit még kettő követett. A Máraival foglalkozó tanulmányok, könyvek száma ma már felmérhetetlen, érzésem szerint *Szegedy-Maszáék Mihály* kismonográfiája, *Fried István* tanulmányai és könyve a legértékesebb.

Márai műveiben általában érezni lehet azt a hűvös tartózkodást, amely egyéniségét áthatalmította, és csak utolsó naplója válik a részvét és a szeretet megszenvedett vallomásává. Ugyanakkor büszkén nyugtázhajtuk, hogy a nyugati világ alkonyáról nemcsak Spengler értekezett és Thomas Mann írt regényeket, hanem egy magyar író, nevezetesen Márai is, aki makacsul, kitartóan védelmezte a polgári világ értékeit, ugyanakkor, amikor Illyés a parasztságról, Kassák a munkásságról vallott mély együttérzéssel. Különbölegesen, de mindhárman a magyar társadalomról rajzoltak maradandó képet, amely legalább annyira hiteles, mint a történelmi elemzések.

Amikor egy róla szóló könyvem *Furkó Zoltán* közvetítésével elküldtem, hogy lapozza át és véleményezze, egyetlen javítás nélkül küldte vissza nekem dedikált könyve kíséretében. A beavatás egyik nagy pillanata volt ez. Mint ahogy az is, hogy egy Márai-konferencia szünetében feleségemmel sétáltunk a folyosón, és Nemes Nagy Ágnes „gyermekeimnek” nevezett minket, elismerése jeléül. Ilyen kitüntetésekkel érdemes irodalmi közegben élni és munkálkodni.

Napjainkban Márai világszerte a legelismerettebb magyar író. Itthon is „üzlet”. Hogy ez használ-e neki, vagy sem, nem tudhatom. Én mindenesetre életem végéig hűséges híve maradok, mint az egyik legjelentősebb, kemény gerincű magyar íróhoz, akitől mindig van mit tanulnunk, s újabb meg újabb értékekkel ismertet meg mindnyájunkat.

ÉMLÍTETT NEVEK, SZEMÉLYEK

Rónay György – Költő, író, műfordító, esszéíró, irodalomtörténész. Az Ezüstkör alapító-főszerkesztője. 1945-től a Vigília szerkesztőbizottságának tagja. A szerző édesapja.

Szőnyi Zsuzsa – Szőnyi István festőművész lánya, a Vatikáni Rádió munkatársa. A római Triznya-kocsma irodalmi szalon társalapítója. A Köztársasági Érdemrend parancsnoki fokozatának aranykeresztjét adományozta neki az olasz állam 1999-ben. 2014 márciusában Budapesten hunyt el.

Török Gyula – 1908-ban a kolozsvári Újság regénypályázatának nyertese a Kis Ferkóval. Később az Ellenzék hírlapírója, majd Pesten a Magyar Hírlap munkatársa. Ady Endre barátja, a Nyugatban is megjelentek írásai. Fő műve: A Zöldköves gyűrű.

Jules Renard – Francia író, a Goncourt Akadémia tagja. Fontosabb művei: Csutak úrfi (1894), Természetes történetek (1896), Törés élvezete (1898, Nyolc nap vidéken (1906).

Furkó Zoltán – 1969-től a Magyar Rádió filmes és képzőművészeti adásainak szerkesztője, később a Magyar Televízió osztályvezetőjeként a „Szép szó” műsor szerkesztője, sorozatdramaturg. Az Ajtósi Dürer könyvkiadó alapítója. Fontosabb művei: Magyar rádiózás hőskora, a televíziózás története.

CZEIZEL ENDRE

A szerző Pfaundler- és Kennedy-díjas orvos-genetikus, a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjének birtokosa. A Magyar Tehetség gondozó Társaság örökös elnöke.

Kosztolányi Dezső: a költői szóvarázs megteremtője

A ritkán mosolygó, rátarti, önpusztító Ady Endre, a „magát emésztő, szikár” Babits Mihály, a búskomor Juhász Gyula mellett a mindennapok örömeit élvezni is tudó Kosztolányi Dezső kivételes jelenség.

Ebben társa legfeljebb a jó barát, Karinthy Frigyes lehetett, de míg az ő külső megjelenése semmiképpen sem volt előnyösnek tekinthető, addig Kosztolányi még jóképűségével is tündökölt. Sajnos élete delén rákos betegség támadta meg, ami korai halálát okozta.

Az én családom nagy, erős volt

A Kosztolányi ősök – a családi hagyomány szerint – a honfoglaló Divék nemzetségből származtak, és nemességüket Zsigmond király erősítette meg 1435-ben. A sokfelé ágazódó családon belül a költő a kosztolányi és felsőlehotai Kosztolányi-família leszármazottja, az ő őseit a családi hagyomány szerint Pázmány Péter térítette vissza a római katolikus hitre, és akkor kerültek el a Felvidékről.

Kosztolányi Ágoston volt a költő daliás apai nagyapja, akit apja halála után hétéves korától özvegy édesanyja nevelt fel. Fiatalkorában igazi forradalmár volt (nemesi címerét is elvetette), és ennek megfelelően lelkesen vett részt az 1848-as szabadságharcban, melynek nyomát homlokán kardvágás jelezte. Bem hadosztályában volt százados, Kosztolányi Dezső többször is említette, hogy nagyapja Petőfivel is találkozott.

A bukás után huszonhárom évesen Koszuthal menekült Törökországba, ott két évig a szultán udvarában énekesként szolgált. Később megjárta Amerikát is, hosszabb ideig élt New Yorkban, ahol szinte mindennel megpró-

bálkozott. Anyanyelvén kívül angolul, törökül, németül és szerbül is beszélt. Császári kegyelemmel települhetett vissza szülőfalujába, 1857-ben Topolyára. Hamarosan a közeli Szabadkán rövidáru-boltot nyitott, ami a kiegyezés utáni gazdasági fellendülés időszakában jól ment, és ebből építette Kosztolányi Dezső édesapja, Ágoston azt a Damjanich utcai házat, ahol később a költő is született.

1858. május 1-jén, harmincnégy éves korában házasodott meg. A huszonkilenc éves, székegy származású Kádár Rozáliát vette el. Csak egy gyermekük, Árpád, a költő leendő édesapja született, ami akkortájt kivételesnek számított, tehát bizonyára másodlagos meddőség állhatott a háttérben.

Kosztolányi Árpád, a költő édesapja 1859. január 11-én született. Középkorú kitűnő eredménnyel végezte, Szabadkáról előbb a budapesti, majd a berlini egyetemre került, ahol a nagyhírű Helmholtz előadásait is hallgatta. Ugyanakkor a fia által sem ismert lelki meg-*rázkód*tatás hatása alatt menekült a természettudományhoz, vidékre is azért vonult vissza, hogy megőrizze egyensúlyát. Szépirodalmi próbálkozásai is voltak, de végül fizika-kémia tanár lett.

1884-ben vette feleségül a német és francia származású Brenner Euláliát. Brenner József, a költő anyai nagyapja gyöngé testű, beteges gyógyszerész volt, akinek ősei Goethe városából: Majna-Frankfurtból kerültek Szabadkára, ahol a legjobban prosperáló patika a Hofbauer-család tulajdonában állt. Brenner József azután feleségül vette Hofbauer Auréliát, az ugyancsak német származású Hofbauer Ignác gyógyszerész és a francia eredetű Cléry Magdolna lányát.

Hat gyermekük született. A legkisebb volt Eulália, a költő édesanyja: „anyiká”-ja, aki 1866.

február 12-én látta meg a napvilágot. Jó neveltestét kapott, tanult zongorázni, de játékában költő fia mély fájdalmat is érzett. Menye, Kosztolányi Dezsőné szerint: *Anyikát mindenki szereti... Anyika szép. Nézd, milyen szép az anyám – mondogatta sokszor a fia... Férje halála után még huszonkét évet élt (Sírt és dalolt bús mátkaságán,/ bölcsők között sírokra görnyedt).* 1948. július 20-án halt meg Szabadkán. Költő fiát tizenkét évvel élte túl. Az egész család – a költő kivételével – a szabadkai bajai temető családi sírjában nyugszik

Csáth Géza, az unokatestvér tragédiája

Ki kell azonban még térnem az anyai nagyszülők másik gyermekére, ifjabb Brenner József-re, aki ügyvéd lett. Első felesége, Décsy Etelka négy gyermeket szült. A legidősebb a születésekor, 1887. február 13-án ugyancsak a József nevet kapta, de később írói nevén vált ismertté, mint Csáth Géza. Ő 1913-ban Jónás Olgát vette feleségül, és egy kislányuk: Olga született 1918-ban. Csáth kettős életet élt. Egyrészt Brenner Józsefként orvos, mégpedig pszichiáter lett belőle. Fiatalon írt könyve *Az elmebetegségek pszichikus mechanizmusáról* szakmai körökben sikert aratott. Másfelől Csáth Géza korán elkezdett szépirodalmi munkássága (példa: *A varázsló halála*) és zenetudósi írásai óriási talentumot sejtettek.

Kosztolányi Dezső szerint azonban unokatestvérének már a pszichiátriai pályaválasztásában is szerepet játszott szélsőséges kedélyállapota, hiszen *a melankólia... túl-világian-édes dallal zengett írásaiban... Egy darabig átmenthette ezt a művészetébe, de azután ez már túl soknak bizonyult, és összeroppantotta a testet.* Morfinizmusa megpecsételte orvosi karrierjét, csak fürdőorvosként dolgozhatott. A trianoni békeszerződés után a Vajdaságot elszakították Magyarországtól.

Csáth 1919. július 22-én egy rohamában megölte feleségét, ezért elmeegógyintézetbe zárták. Onnan megszökött, és át akart jutni Magyarországra, a zsebében nagy mennyiségű méreggel. A határon elfogták a jugoszláv katonák és akkor, szeptember 11-én, harmincegy éves korában öngyilkos lett. Kosztolányi Dezsőben Csáth szörnyű sorsa maradandó nyomot hagyott.

Kosztolányi Árpádnak és Brenner Euláliának négy gyermeke született. Kosztolányi Dezső volt az elsőszülött. Öccse, ifjabb Árpád húsz hónappal később született, és orvos lett belőle. Harmadik gyermekük, Mária, a kereskedelmi érettségi után, a Trianont követő új állam hivatalos nyelvét nem tudta megtanulni, álláshoz nem jutott és férjhez sem ment. Sorsát a költő a *Pacsirta* című regényben írta meg. Az utolsó gyermek, Gusztáv csak néhány órát élt, mivel súlyos szívrendellenességgel született.

Kosztolányi Árpád dolgos ember volt: hajnali ötkor kelt, először macskáival foglalkozott, majd zongorázott (főleg Beethovent játszott), és utána ment az iskolába tanítani, ahol a fia által titokzatosnak tartott vegyi kísérleteket is végzett. A rideg, nevelési elvei miatt a kislány félt autokratikus apjától:

*Akárcsak egy kormos szénégető,
fekete az apám és szigorú
nem csókol meg, sohase nevet ő,
a homlokán titokzatos ború.*

(A szegény kisgyermek panasza, 1910),

Erre rímel, hogy *Nem bírta a vallomásokat, az ellágyulásokat, az érzelmi megnyilatkozásokat. Engem kissé le is nézett miattuk, s afféle ripacsnak tartott. Érett ésszel is csak távolról szerethettem.*

1900-ban lett a gimnázium igazgatója, sőt 1901-től a városi törvényhatóság tagjai közé is beválasztották, tehát köztisztviselőként álló személység volt. Miután Kosztolányi Dezső elhagyta szülővárosát, apja tizenöt éven át minden csütörtökön tárgyilagos helyzetjelentést írt a fiának, aki sokat köszönhetett neki: *Édesatyám művelt, kitűnő ember volt... európai szellemet terjesztett maga körül a vidéken, rám is edzően hatott, mindig bátorította irodalmi szándékaimat, ellentétben az irodalomtörténeti apákkal.*

A férfit Trianon után igazgatói állásától azonnal megfosztották. Hatvannégy éves volt, amikor az új államnyelvet meg kellett tanulnia. Noha eleget tett az elvárásnak és elsajátította a szerbet, tartott a hivatalos vizsgától, ezért nyugdíjaztatását kérte. Attól kezdve haláláig matematikát és fizikát tanított magántanulónak. Időskorában újra írni kezdett, udvariaskodó fia szerint *érdekes és finom verseket.* A költő édesapja hatvanhét éves korában szívkoszorúereinek elmeszesedése miatt infarktusban halt meg.

Kosztolányi Dezső családfája szépen jelzi, hogy itt, a Kárpát-medencében évszázadok óta folyt a génkeveredés, hiszen ősei között a névadó *álmatag-szláv és hősi magyar* Kosztolányi törzsön túl ott voltak a *bájosan ravasz székel* (Kádár), a *szorgalmas és munkabíró* (Brenner) és *bogaras* (Hofbauer) német ősök, kis francia (Cléry) beütéssel. Kosztolányi Dezső ezért jellemezte sokszínű rokonságát *fűszeres* vérűnek (a vér helyett ma géneket mondanak).

A családfája ugyanakkor megfelel a költő-génuszok ún. gejzír-modelljébe. Ősei között igazi poéta-talentum nem volt, édesapja ugyan írt verseket élete kezdetén és végén, de ezek igazi költői kvalitásokra nem utaltak. Unokatestvére, a kivételes talentumú Csáth Géza pedig nem költőként jeleskedett. A Kosztolányi Dezső költő-génuszságának tehát családjában sem elődje, sem követője nem volt.

A költészet – szóvarázs

Kosztolányi Dezső első versét ötéves korában írta (*Magunk vagyunk / ég a házunk. / Kék az ablakunk*). Tizenhat éves, amikor 1901. október 26-án megjelent első, *Egy sír* című verse a *Budapesti Naplóban*. Első verskötetét (*Négy fal között*) 1907-ben adták ki. Az 1910-ben megjelenő *A szegény kisgyermek panaszai* jelentették első és sokáig legnagyobb sikerét. Csak a halála előtti évben tették közzé összegyűjtött (valójában válogatott) költeményeit. Kosztolányi azonban nemcsak költő-génusz volt, hiszen prózaíróként is remekművű novellákat (pl. *Esti Kornél*) és regényeket (*Pacsirta, Aranysárkány, Édes Anna*) alkotott. Hamarosan a Nyugat egyik meghatározó szerzője lett.

A szavak értelmi jelentésénél többre tartotta azok anyagát, színét és zenéjét, ősi, hangulati, megmagyarázhatatlan és elemezhetetlen értékét: *Én hiszek a szavak csodatékony erejében. A költészet nem is egyéb, szóvarázs. A kreativitás egyik gyökere a túlérzékenység, ő is ennek köszönhetően találta meg a Kosztolányi-féle szépséges nyelvezetet, még a színek értelmét is megérezte. Barátja, Babits Mihály fel is rótt neki túl szép rímeit: Mi szükségére ezekre az olcsó ékszerekre? Kosztolányi nem sértődött meg, de azért ő is több írásában kipécézte barátja műveinek gyenge pontjait...*

Kivételes talentum – Hajnali részegség

Kosztolányi személyiségének két legfontosabb jellegzetessége önnön kivételes talentumának tudata és extrovertáltsága volt.

Tizenéves korában felismerte kivételes képességeit, az ekkor elkezdett naplójírása már szinte az utókornak szól, és ebben olvasható: *Bármiképpen legyen is ez, érzem, hogy belőlem – ha segít a jó Isten – nagy ember lesz. Becsvágya részben hasznosnak ítélnél, mivel emiatt lett az érettségi idejére kitűnő tanuló, kezdte meg lázas elánnal a magyar- és világirodalom fontosabb műveit elolvasni, idegen nyelveket (németet és olaszt) tanulni. Részben azonban ez a nagyfokú becsvágy az önérzetét is túlzásokra ragadta, amit tudatosan vállalt. Emiatt nem akart megnősülni, majd ezt követően gyermekvállalástól is elzárkózott.*

Csak ötvenéves korában, Logodi utcai lakásában, egy álmatlan éjszakán, szobája ablakán kitekintve világosodott meg előtte, hogy a kivételes talentum is csak minő parányi része/teljesítménye a világmindenségnek:

*...hát te mit kerestél
ezen a földön, mily kopott regéket,
miféle ringyók rabságába estél,
mily kézirat volt fontosabb tenéked.
hogy annyi nyár múlt, annyi sok deres tél
és annyi rest éj,
s csak most tűnik szemedbe ez az estély?
(Hajnali részegség, 1935)*

Szélsőséges kedélye is érzékelhető életműve és a róla ismert életrajzi adatok alapján. Nála a mániás-depressziós kedély azonban jóval enyhébb formában nyilvánult meg, mint sok más költő-génusznál. A mániás fázisában nála dominált a jókedv, az élet imádata, és ez költészetén is letapogatható. Ilyenkor alkotási stílusára a túlzott aktivitás, a „feldobottság”, és a könnyedség, némelykor a felületesség volt jellemző. Életvitelén is érzékelhető volt a bizonyos fokú gátlástalanság, túlságos magabiztosság, nyughatatlanság, némelykor szinte erőltetettnek tűnő vidámság. Felesége szerint is ilyenkor rendkívül gyorsan dolgozott, *olyan sebes kézírással, mint a bűvész, hosszú ujjai, szép nagy keze valósággal külön életet él. Többen felrótták neki*

„pózolását”, de ő tudatosan játszotta el társadalmi szerepét, ezért festett arcát is vállalta.

Az ihletettségnek ez a lázas és forszírozott lázas állapota azonban nála is átcsapott az agy kimerültsége miatt átmeneti és általában leplezett rosszkedvbe, némelykor melankóliába, amit ma a depressziós fázis részeként értékelünk. Mindezt ő is megfogalmazta: *Jaj, megmutatnám én a szívem is, e szörnyet, mely nappal céltalan, halott vágyakra görnyed, s éjszaka sír* (Csáth Gézának, 1920), és ő is „eldalolta” *A bús férfi panaszeit*. Ilyenkor még drasztikusabban szembesült az elmúlással, ami gyermekkorától kezdve foglalkoztatta, és mindig is gondolkodásának központjában állt.

Az éjszaka hercege

Szerencsés csillagzat alatt született, szép szál (186 cm), jóképű férfiú volt. Barna, finom szálú dús haja gyakorta a homlokába omlott, sietős gyaloglásai során pedig lobogott. Ruházkodására is sokat adott, így például cipőfűző vékonyságú, citromsárga nyakkendőt hordott, ezzel a „világfi” látszatát keltette.

Életművésznek tartották. A pesti „éjszaka hercegének” számított. Ugyanis a könnyen elérhető nőkhöz vonzódott, akiket általában pénzért kapott meg. Házassága után erre felesége hetenként egyszer engedélyt is adott neki. Más tekintetben is hedonista volt, a szeszes italokat ugyan csak mértékletesen fogyasztotta, néhány mámort kereső alkalomtól eltekintve. Ezzel szemben rengeteget cigarettázott, naponta több dobozt szívott el (a *Hajnal részegségben* is negyven cigarettát említett), bár nem mindig szívta végig a cigarettaszálakat. Gyakorta szivarozott is. Nagyon sok feketekávét ivott, mégpedig erőseket, mivel minél magasabb koffeintartalommal vélte agyát ösztönözni a kávéházban, ami akkor az írók „munkahelye” volt.

Kíváncsisága és élvezethajhászása a narkomániához is elvezette, bár lehet, hogy erre akaratlan ellenére szokott rá. Fiatalkorától szénanátha kínozta, gyógyszerész rokonai és barátai tanácsára ezért ornyáلكahártyájának ingerlékenységét kokainos oldattal ecsetelve próbálta csökkenteni. S lassan rászokott, a saját naplójában rögzített tapasztalatai szerint hatása: *Jéghideg, gyöngyvirágszagú, nyilalló. Mint a jégbehűtött pusztaság – hűt és fűt. Utána a világ: sze-*

gényház. Rászokott a kokainra, rokonai révén ugyanis később is hozzájutott szénanáthájának e „gyógyszeréhez”.

Élvezte az étkezést, szeretett kártyázni és sakkozni, fiatalkorában versenyt futott, úszott, labdázott, de felnőttkori sportolására nem találtam adatot. Baráti kapcsolatba került Thomas Mann-nal és Georges Duhamel-lel is, a nemzetközi írószövetség, a PEN első elnökének is megválasztották.

Talán egy gyermek... életcél adhat?

Kosztolányi Dezső nem volt monogám természetű: *vágytam arra, vágytam erre.* Mégis fia szerint: *A hivatásosakon kívül – akiket kedvelt, és a dosztojevszkijes szentimentalizmus keverékével emlékezett rájuk – életében talán öt nővel volt dolga.*

Megjelent azonban életében Schlesinger Ilona, aki tizenegy gyermekes, jómódú zsidó családból származott. Fakereskedő apjának korai halála miatt az elárvult család anyagilag válságos helyzetbe került, ezért a lányok férjhez adásakor az akkor kötelező hozományra sem telt. Schlesinger Ilonának gondoskodnia kellett saját megélhetéséről, és ő ezt színésznőként képzelte el. Elvégezte a Színművészeti Akadémiát, és színésznőként a Harmos Ilona nevet használta.

A Magyar Színház szerződtette. Kezdetben amolyan pajtása volt a költőnek. Sokat boldogítottak, különösen Karinthy Frigyessel, harmasban. A színésznő félt esetleges érzelmi kiszolgáltatottságától, ezért vidéki társulathoz szerződött.

Hosszú huzavona kezdődött kapcsolatukban: *Rád tudnám bízni az életemet is; Két szegény, idegbeteg ember ne csináljon egymásnak felesleges rémüldözéseket; Harag nélkül búcsúzik magától*, – hogy csak néhány mondatot idézzek Kosztolányi Dezső hozzá írt leveleiből. A férfiak kettős erkölcs tudata Kosztolányi Dezsőben jól összefért *pogány, szinte démoni szemléletével* (Kosztolányiné), ám barátnője előéletét (*Sárral vagy befedve*) nehezen tudta elfogadni. A színésznő régi idegbetegsége visszatért, emiatt felkereste Brenner Józsefet (vagyis az unokatestvér Csáth Gézát), akiről Kosztolányi Dezsőtől sok jót hallott. Az orvos szeretettel foglalkozott vele, ami féltékenységét szülte.

Kapcsolatuk szélsőségek között ingadozott: sokszor nagyon jól megvoltak, néha meg egészen idegennek érezték egymást. Végül is a színésznő döntött és búcsút mondott – erre a költő megkérte a kezét. Kosztolányi Dezső 1913. május 8-án vette feleségül a vele egyidős Harnos Ilonát, aki 1885. február 4-én született. Felesége az otthonteremtés mellett hivatást váltott, novellái – a férje által adott Görög Ilona írói néven – a *Szép Szóban* és *Nyugatban* jelentek meg. Színműveket is fordított.

Kosztolányi nem igazán vágyott gyermekekre, a család kibővülésétől is (mint korábban a házasságtól) féltette alkotói függetlenségét, és nem akart *második személy lenni a házban*. Az I. világháború kitörése véleménye megváltoztatására készítette: *Az egész élet fabatkát se ér, ha ilyesmi megtörténhetik. A mi életünknek már ügyis vége. Talán egy gyermek még örömet jelenthet, talán életcélt adhat?*

Fiuk, Ádám 1915. április 18-án született. Később súlyos gondot jelentett gyermekük személyiségzavara. Találkoztam vele, valóban, a hetvenes éveiben is gyermekem maradt. Ebben, a genetikai hajlamán túl, a szülők modernnek hitt, de valójában extrém nevelési elvei (állítólag Kosztolányi Dezső a freudi hatások miatt még házasesetük látványát is megengedte fiának), a túlzott gondoskodás és a „híres” apa személyiségének nyomasztó hatása játszha-

tott szerepet. Az utóbbi miatt fia nem is nagyon bántódott apja halálakor.

Kosztolányi Dezsőné 1928-ban bekövetkező második terhessége koraszüléssel végződött, és a gyermeket elvesztették. Hamarosan bekövetkezett Kosztolányi Dezső halálos betegsége. Így lett felesége az ápolója, majd sok szenvedéssel járó halálának végigszenvedő tanúja. Csak átmenetileg zavarta meg szövetségüket a költőre 1935 szeptemberében rátört *áhitat-románca* Radákovich Máriával. A költő halála után felesége még 31 évet élt, de nem ment újra férjhez. A zsidótörvények súlyosan érintették, noha 1914-ben kikeresztelkedett, mégis a nyilas embervadászok fiával együtt el akarták fogni. Csak vidéki bujkálásuk mentette meg az életüket. Megpróbáltatásairól *Tüzes cipőben* című önéletrajzi könyvében adott drámai beszámolót. 1967. december 5-én, 82 évesen hunyt el.

A végzet a vállamon

Kosztolányi hipochondriája elhíresült kortársai körében. Felesége visszaemlékezése szerint: *állandóan attól félt, hogy kezét fogott valamilyik vérbajos barátjával és úgy fertőződött*. Mindez furcsállható, mivel sokat bújta az orvosi könyveket, így tudhatta, hogy *ez a félelem esztelen és oktalan, de nem tud szabadulni félelmétől*. A vérbaj kórokozója ugyanis a szabad levegőn szinte azonnal elpusztul, tehát kézfogás révén meg nem kapható. Sokkal inkább a szobalányoktól és prostituáltaktól a nemi érintkezés útján, erről viszont nem tudott lemondani...

Hipochondriája eredetében születési körülményei is említést érdemelnek. Csaknem négy kilogrammal született, az elsőszülötteknél ez a súly elég nagynak számít. Kétéves korától tízéves koráig szinte folyamatosan beteg volt, ezért ágyban kellett feküdnie. Nem a szokásos fertőző gyermekbetegségek miatt (bár kanyarója neki is volt), hanem szinte állandó torokfájás, görcsös köhögés és asztmás fuldoklás jellemezte. Zsebében állandóan ott volt az ezüstkanala, hogy a fuldoklási roham jelentkezésekor ezzel, nyelvét lenyomva kapjon levegőt. Asztmás betegsége lehetett fertőzőes, allergiás, és/vagy pszichés eredetű, illetve mindezek együttese.

Az 1919. évi nagy spanyol influenzajárvány során ő is megbetegedett, de szemben Kaffka Margittal és sok más személlyel, túlélte.

Negyvennyolc éves korában, 1933. június elején, a fogínyén, két hiányzó foga helyén, szilvماغ nagyságú, érzékeny vörös foltot fedezett fel. Természetesen rögtön rákra gondolt, de orvosai megnyugtatták. A szakemberek nem tulajdonítottak nagyobb jelentőséget az elváltozásnak, és kamillateával ajánlották öblögetni. A folt azonban nem múlt el, sőt fájni kezdett, ami egyre nagyobb aggodalmat keltett a költőben.

Azután a kor neves sebészéhez, Ádám Lajos professzorhoz fordult, aki újra megnyugtatta. Egy másik, fiatalabb és éppen ezért kevésbé tekintélyes szakember, Simon Béla doktor viszont rosszindulatú daganatnak tartotta az elváltozást, és radikális műtéti eltávolítását javasolta. Az ő álláspontját erősítette meg Török Lajos bőrgyógyász professzor is, aki az elváltozás vizsgálatakor nemcsak hámphányt, hanem hámszaporulatot is látott, ezért szövettani vizsgálatot kért. Erre még 1933 karácsonya előtt sor került, és a Simon doktor által kimetszett szövet rákot igazolt, mégpedig a szájnyálkahártya nyelv alatti régiójának egyik legrosszindulatúbb típusát.

Állapota romlott, ezért Ádám professzor a sikertelen hazai rádiumterápiát követően, 1934. április 17-én már állkapcsa érintett részének eltávolítására kényszerült. Ezt követően stockholmi rádiumterápia következett, miután svéd orvosa túlzott optimizmussal, gyógyulnak nyilvánította. Hazautazása után Kosztolányi állapota javult. Jelentősen meghízott (ekkor testsúlya 105 kg volt), de a rádiumkezelés okozta nehezen gyógyuló hegek megkeserítették életét. Dolgozni azonban tudott, sokat írt (pl. a *Hajnali részegség* és a *Marcus Aurelius* című versei ekkor születettek). Sőt, 1935 augusztusától új szerelemre lobbant Radákovich Mária, a *Szeptemberi áhítat* műzsája iránt.

Hamarosan azonban lázas hasfájás miatt a Herzog-klinikára kellett beszállítani. Tífuszra vagy szívizomgyulladásra gyanakodtak, de e feltételezések nem bizonyultak valóságnak, valószínűleg Pfeiffer-féle mirigyelég lehetett. Innen a Városmajor utcai János Szanatóriumba került, majd a Szent János Kórházba. Hauber László sebészorvos heroikus műtétsorozatra vállalkozott. Mindezeket a műtéteket a költő nagy fájdalmak közepette szenvedte el, mégis hitet tett az élet és az ember mellett:

*Kések között, a végzet a vállamon,
téged dalolok meg nyomorékul is,
száj nélkül is, szájamban sebbel,
emberi nagyság.*

(Februári óda, 1935)

Kassák Lajos szerint: *Az örök diákkamaszból meglett férfit komorodott ötvenéves férfit megtörte a súlyos betegség.*

Élete utolsó állomása a Szent János Kórház B. sebészetének 111. kórterme volt. Ettől kezdve már nem volt képes beszélni, Babits Mihályhoz hasonlóan ő is csak írásban közölhette mondanivalóját. Végül a kezelése miatt kialakuló vérmérgezés (szepszis) okozta súlyos lázas tüdőgyulladás lett élete kioltója. Magánál volt, sőt kedélyét sem vesztette el, hiszen mint egyik utolsó látogatója, Ascher Oszkár erről beszámolt: Goethe utolsó szavait (mehr Licht) kiforgatva, ő *több levegőt* (mehr Luft) kért. Ötvenegy éves korában, 1936. november 3-án 11 óra 6 perckor halt meg.

Tisztában volt sorsával: *tudom, hogy el kell mennem innen, mégis képes volt leírni: hirdes-sük, barátaim, a szenvedés közepette is az életet és mindaddig, míg ég fejünkben az értelem csodálatos kis lámpása, maradjunk hűségesek hozzá. Ez legyen az utolsó pillanatig a mi erőnk, becsületünk és méltóságunk.*

**Emléktábla a Logodi utcai ház falán,
ahol a költő lakott**

CSIKÓS ATTILA

Valami vonzás...

Zoltai evezőlapátja belecobbant a vízbe, a vége apró örvényt vetett, a bársonyos fény megtört a barnás fekete vízen, a hajó orra a part felé fordult lassan, aztán keresztben megállt a holtág vizén. A többiek sem húztak tovább. Ő volt a vezető. A legjobb, a legidősebb.

Még két kör van, hé, kiabált át a harmadik hajóból a kis Jelinek, nem túl határozottan, lévén ő csak harmadik lett az országosan, kajak kettesben is csak második. A hajón van valaki, mondta akkor Zoltai a többieknek. Felmegyünk, tette hozzá, s a kikötött, rozsdás kirándulóhajó felé kormányozta a kajakot. Ezerszer eleveztek már mellette, tízezerszer, tavasztól késő ősziig. Sosem tűnt érdekesnek. Egy kiszolgált, koszos fehér vasdarab. Rozsdás kabinablakok. Korhadó deszkák a taton. Az is igaz, hogy eddig sosem láttak senkit a fedélzeten.

Jelinek lépett ki először a partra, aztán Zoltai, majd a többiek. Nézték a dögöt. Sajnálattal nélkül. Festék és dízelolaj szaga volt. Átérezte az iszapszagon. Egy darabig még álldogáltak a nyúlós, zöldes sárban, aztán Zoltai elindult a kikötő-fedélzet felé. A többiek utána, óvatosan, bátortalanul. Zoltai leakasztotta a láncot, és fellépett a hajó oldalára. Nyikorgott talpa alatt a fa. Egyenesen a hídra ment. Megállt a kormány előtt, onnan nézett előre, az orrba. Aztán mi lesz, mi lesz, ha a mester észrevesz, kérdezte Jelinek. Nem vesz, mondta Zoltai, és megfordult. Félsz, zsíragy, kérdezte kötekedve. Dehogy félek, mondta Jelinek, és közömbös arccal kiköpött. Szúrom a bulit! Akkor jó, vágta rá Zoltai, mert ezeken a régi hajókon sok minden megtörténhet. Bármi megtörténhet, tette hozzá jelentőségteljesen. Ezen, ugyan már, röhögött fel Balkai, ezen már akkor sem történik semmi, ha elviszi az áradás.

Az Öreg úgy lépett mögéjük, hogy észre sem vették.

A nagyapám állítólag egy ilyen hajót vezetett, szólalt meg akkor Kárpáti, egy zömök, nyakas gyerek, aki mindig tódítani szokott, hát most se vették komolyan, csak nevettek. Talán

éppen ezen, mi, kiabáltak és röhögtek, közben meg a vörösödő Kárpátit taszigálták. Miért nem véded meg magad, Kárpáti fiam, szólalt meg akkor az Öreg a hátuk mögött. Ti meg, matrózok, hová képzelitek magatokat? Ez egy hajó, nem játszótér, az isten verje meg! Reszelős hangja volt, mint a régi alkoholistáknak. Az arca is reszelős volt a borostától. Ne nézzetek már ilyen marha módra, mondta aztán mérgeesen. Mit kerestek itt? Hát csak, kezdte Zoltai, egy embert láttunk kóvályogni ott, a kabinsonon, a vasmacska essen belé, fater, a szívbajt hozta rám! Vasmacska mi, röhintett az Öreg. Attól már vagy valaki, hogy vasmacskázol nekem? Húzzatok el innen hamar! Ez már az én hajóm. A kis Kárpáti gyerek nagyapjáé volt, de miután fel akarta hozni azt a bombát és meghalt, Isten nyugossa, ez már az én hajóm.

Mind a Kárpátit nézték. Én mondtam, vágjátok, frankón a nagyapámé volt, pedig csak azt hittem, etet vele az anyám, hogy az apja így meg úgy, de nagy menő volt! Hogy legyen családképem, vágjátok?

Jó ember volt a nagyapád, mondta az Öreg. Jó hajós. Visegrádig ment ezzel a bárkával, a Várig. Ott ismerte meg a nagyanyádat is. Az meg a vendéglőben dolgozott, mindjárt a kikötő mellett, mondta? Dehogy mondta! Csinos nőcske volt. Nekem is tetszett. De hát én csak másodtiszt voltam. És szinte még gyerek. Na, takarodjatok! Hogy volt azzal a bombával, kérdezte Jelinek halkán. Sok a titok a vízben, fiam, mondta az öreg, és már lökdöste is őket kifelé.

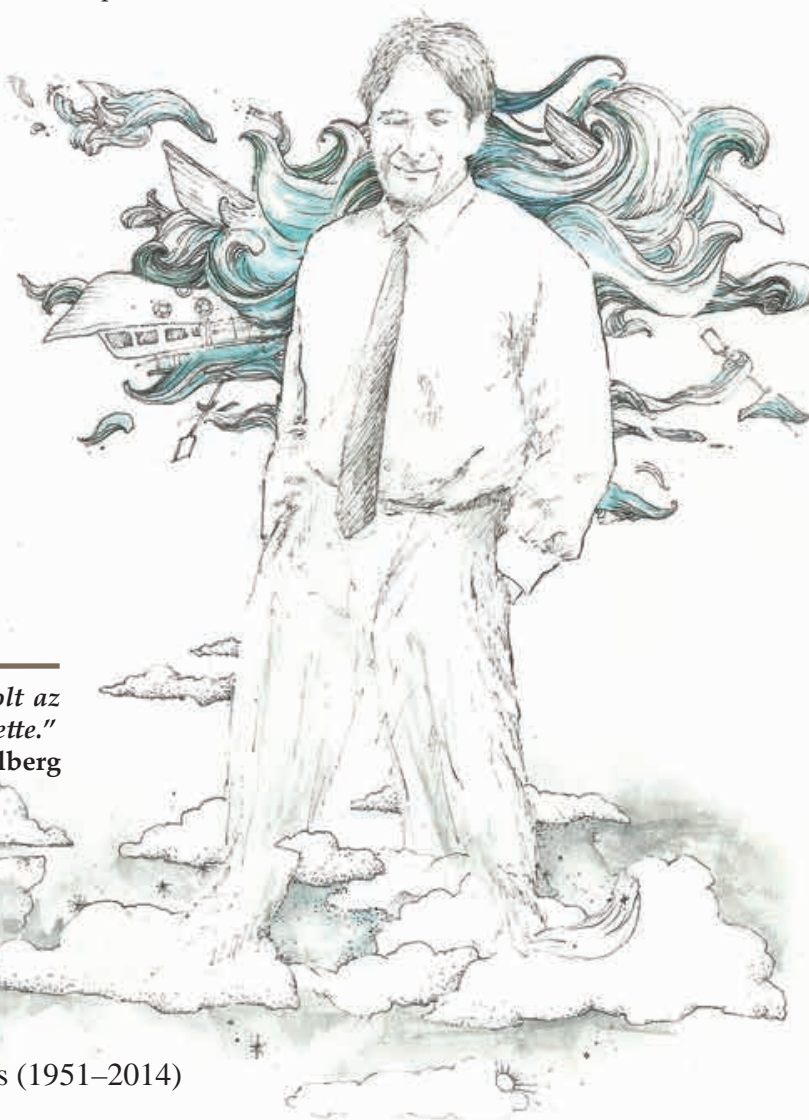
Héló, héló, kiáltott fel Kárpáti, az anyám nem mesélt semmiféle bombáról! Mondja csak el, mi volt vele! Az öreg megállt, tűnődve elnézett Óbuda felé, mintha a templomtorony óráján nézné, hogy mennyi az idő, belekezdhet-e, aztán bólintott, csak úgy maga elé, magának, biztatás gyanánt, aztán benyúlt barna, olajpecsétetes zakója belső zsebébe, és előkapirgált egy pakli cigit. Az úgy volt, kezdte, míg szipákolva rágyújtott, úgy volt, hogy nagyapád szeretett innen a hídról fejest ugrálni a vízbe... Innen, döbrent meg Zoltai, innen nem lehet! Lehet, mondta az öreg. Csak hát, kell hozzá izom is,

nemcsak duma, morrant rá az Öreg. És..., türelmetlenkedett Jelinek. Nyughass már, recscentett Jelinekre is a bagója mögül. Szóval, szeretett ugrálni, aztán szerette a régi történeteket is, a háborús eseteket. Így hallotta azt is, hogy negyvenötben belezuhant egy repülő a Dunába a Szentendrei sziget felett. Egy orosz bombázó. Talán a gázgyárat bombázták, onnan fordult Vác felé. Aztán elnyelte a víz... Ha igaz. Nagyapádnak meg kedve lett megnézni közelebről. Ezerkilencszázhetven áprilisa volt, talán éppen a negyedikei ünnep után... Az öreg elhallgatott. Elkapta egy örvény, egy emlék húzta lefelé, forgatta a múlt, ő meg csak hagyta, hogy vigye teljesen. A srácok is hallgattak.

Ez új volt nekik, még Balkai sem tudta, hogy ünnep volt negyedikén. A késő délutáni nap lassan csordogált lefelé az égről. Egészen átítatta a lakótelep házait. Szívták magukba, mint a szivacs. Még az óbudai, öreg templom is átívódott vele. Zoltai a fénybe nézett, és hunyorogva próbálta a híd és a víz között a távolságot megállapítani. Na, szólalt meg akkor Dózsa, volt az a repülő vagy nem volt, amit a nagyfater keresett? Visegrádról jöttünk, utas nem volt a fedélzeten, folytatta az Öreg. Csak az ötvenhat főnyi légénység, ebből négy pincér, köztük a nagyanyád, fiam. A nagyapád a Szentendrei-szigetnél leszólt a gépházba, hogy akkor megállunk. Ilyen még nem volt! De olyan se, hogy ne azt csináltuk volna, amit a nagyapád parancsolt nekünk. Lassítottunk, a nagyapád meg kinavigált a part felé. Sekélyebb ott a víz, vigyáznia kellett, hogy a homokra ne üljünk. Látni akarta azt a roncsot. Az is lehet, hogy a bombát akarta felhozni, ha volt a gépen egyáltalán, ha gép volt egyáltalán... Sok a titok a víz alatt... Talán még római, meg Árpádkori katona is van az iszapban... Talán csak egy jó nagy merülőforraló nincsen, hogy levest főzzünk belőle, mi?! Talán az a repülő is ott volt... Isten tudja... Hordja, gyártja is ez a folyó a történeteket... ő meg mindbe' hitt... Kilépett a híd elé, ledobta az egyenruháját, lekiáltott nagyanyádnak,

hogy „szeretlek”, aztán ahogy mindig szokta... ugrott... Szépen tudott ugrani. Feszés hátal, nyújtott karokkal. Úgy nyelte el a víz, mint egy szöget. Hullámot se vetett.

Hát, így volt az, fiam... Az Öreg mélézva bambult maga elé. Kidobta magából az emlékezés. Kárpáti meg nem tudta, mit kéne éreznie, büszkeséget vagy bánatot, azért csak nézett maga elé némán, kicsit megilletődve. Lehet, nem is igaz, rántotta meg a vállát Dózsa. Repülő a vízben? Már régen kivették addigra, ha volt benne... Frankón hülyeség! Én nem tudom, mondta az öreg. De a nagyapád ott van... valahol... sose találtak rá. Mondom én, gyártja ez a víz a meséket, mint a régi Hajógyár a gőzösöket. Te elhiszed, fordult Jelinek Zoltai felé, de Zoltai már nem állt ott, ahol az imént. A kormányosfülke ablakán át, a lucskos, aranyló napsütésben valamelyest még látni lehetett, ahogy a híd szélére állt. Ledobta pólóját, aztán kiegyenesedett. Megfeszítette a hátát, majd lendületből elugrott a szelíden hullámzó dió zöld víz felé. Annyit se csobbant, mint egy evezőlapát...

„Robin nevetető szelleme szikrázó villámlás volt az égen és a nevetésünk volt a mennydörgés, ami éltette.”

Steven Spielberg

ÓSZI RÓBERT

A lyuk

Középkorú férfi toporog egy szabóüzlet előtt. Látja odabent a fényt, azt is, ahogy a szabónő dolgozik, tüsténkedik egy kabát fölé görnyedve. Sokáig tétovázik, majd lendületesen benyit a boltba.

– Estét!

– Jó estét.

– Nyitva vannak?

– Igen, de hamarosan zárunk.

– Ruhát hoztam. Bajos. Meg kell varrni.

Most. Azonnal. Este színházba megyek, és csak ez az egy használható nadrágom van. Meg ami rajtam van, de ez túl snassz oda.

– Mutassa, kérem.

– Mit?

– Hát a nadrágot.

– Itt van, tessék. De nem kell azt nézni, lyukas és kész. Tegnap fedeztem fel rajta. Picinyke, alattomos, de azért lyuk. Biztosan molyrágta. Rohadt dögök. Anyám ócska szekrényében nyomulnak, már a naftalin sem segít.

– A naftalin mérgező, használjon inkább lewendulás oldatot.

– Mit beszél? És a lyuk?

– Mutassa, merre van...

– Maga nem látja? Vak? Gyengén látó? Béna? Okulárés? Netán elmebajos? Ott van az, a bal lábszáron, a térd feletti részen. Ott van és nem mozdul.

– Micsoda nem mozdul?

– Hát a lyuk, a lyuk, maga értetlen!

– Kérem, fogja vissza magát! Én nem látok semmiféle lyukat, de még csak anyagfáradást sem ezen a nadrágon. Ön téved.

– Még hogy én tévedek! Én?! Tisztán láttam, hogy az egy lyuk. Lyukabb még az egérlyuknál is! Nem hiszi?! Nézze! Itt van, itt van, ni, ahogy mondom, a térd felett nem sokkal.

– Nincs ott semmi. Egy picinyke elszíneződés, talán a helytelen mosástól, de semmi több.

– Hát hazudok én?! Hát mi vagyok én, rabló, csaló, gazember?! Ez itt egy lyuk, te kretén, egy lyuk, lyuk, lyuk!

– Elég volt! Hagyja el a boltomat!

– Egy lyuk... egy méretes kőkorszaki lyuk. Nagyobb, mint egy barlang szája, nagyobb, mint a metróalagút pofája, nagyobb, mint az óceán legmélyebb torka, nagyobb...

– Túnés!

– ... mint a balerina csókja, mint a katona puskája, mint a fenyőfa elszáradt ága, mint a mézeskalács összetört szíve...

– Maga bolond. Hibbant. Elmeháborodott.

– Ez a lyukak lyuka, a világ, ahogy egybeér, a múlt és a jövő egybeolvadó síkja, tengerészek víg kacaja a tomboló szélben... Nem ért maga semmit! Nem, nem, nem!

Kést vesz elő, és ott a szabó előtt miszlikbe szabdalja a nadrágot.

– Na, te hülye! Még mindig nem látod az a kurva lyukat?! Pedig itt van, itt van, ez mindennek az origója, a lyuk, a lyuk, a lyuk!!!

Majd felnyalábolva az összeroncsolt szövetet, dühösen távozik. Fogasszerű alakja dülöngélve kacsáz végig a rövidke sétálóutca kopogó keramitján.

www.tamaso.hu

Kis példányszámú könyvek és újságok gyártásának specialistája

BOLEMANT LÁSZLÓ

víz alá merülés

(jógagyakorlat haladóknak)

a kiragadott szavak:
szó-szatelliteket vonzanak,
hogy pályára állítsák, holdjaikként
fogva tartásák jelentéseiket

a felmarkolt terítők izgalma:
a készülődés sietsége

fejünk felett:
repedezett
gerendák
lebegnek

a mély lélegzet
bősége mindent
máshová rendez:

a szavak csak a külső világ
a gyűrött terítők csak a vágó kisülései
a gerendák lebegése egy kép az egyensúlyról

a képzeleté –
tehát valóságos

a levegő a lét,
a légzés a töltekezés,
a víz alá merülés:
újjászületés

ANTAL LÁSZLÓ

Törékeny ez is?

Túlad az éjen a hajnal.
Árvul a szívem e dallal.
Siklik a fény tükör-égen.
Érzi a kép, ha törékeny.

HEGYI BOTOS ATTILA

Tűzbeszéd

Ég Ige és ég a csillag,
ég lótoszban hajnal is.
Ég az arc és ég a rózsa,
ég az égtől alkony is.

Ég Artemisz Epheszoszban,
ég Hagia Sophia,
ég a Szent és ég a Lány is,
ég az Istennek Fia.

Ég Hölderlin, ég a Kosztka,
ég Etnában filosz is.
Ég Nietzsche és Hérakleitosz,
ég homok és piramis.

Ég Kastnernek pyrophónja,
ég tudomány, mágia,
ég a szív és ég az elme,
ég jótett és ég hiba.

Hogyha hunyna hús beszédben,
tettekkel, írással is:
én az éggel mondom Néktek:
ég bizony a Buddha is!

SCHWALM ZOLTÁN

mindenki ebédel

üres a pult
 az ügyintéző ebédel
 süket a telefon
 a diszpécser nem ér föl a lépcsőn
 mert beszél –
 egy másik diszpécserrel

az igazgató sem kapcsol
 házon és magán kívül van rég
 az asszisztens házon belül sincs
 (rohad a kilincs)

a helyettes tárgyal:
 valaki mással
 a szakértő kiugrott:
 épp az imént
 az ügyintéző is vele tartott:
 de ebédel majd még kicsikét

üres a pult
 a sor kígyózik
 az iroda bagózik
 az elkülönítőben
 európai norma szerint
 fogy a levegő

nikotin és cefre
 európa messze
 ma mindenki nyaral
 holnap meg telel
 mindenki ebédel
 reggel és este is
 ebédidő van:
 karaj meg krumpli
 kása és nudli

de ígérük, amint vége:

1. kiértésítenek
2. kivizsgálják
3. kicsinálnak

Fotó: Benji

majd:

1. lepecsételik
2. beiktatják
3. feltárják (a problémámat)

de addig maradnak veszteg:
 bólogassak
 (nyeljek)
 ha hülyére is vesznek

legyek laza
 legyek link
 legyek here
 legyek átlag
 legyek gyáva
 (legyek klón?)

és kérjem felvételemet az ólba:
 ahol együtt füstölgünk
 közép-európai idő szerint...

és menjünk végre ebédelni
 végre menjünk ebédelni
 menjünk ebédelni végre

faljuk fel
 amit csak lehet
 mert éhes a falka
 süket a telefon
 üres a pult
 (rohad a kilincs)

válasz az nincs.

PETŐCZ ANDRÁS

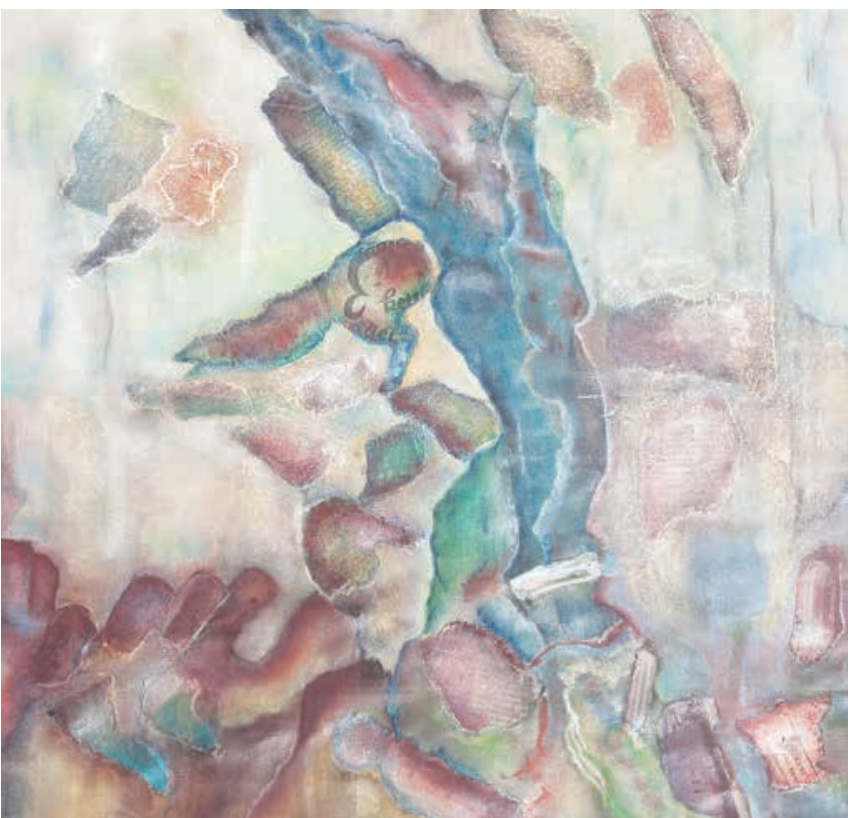
A múlt visszahív

Ahol éppen vagyok, ebben az utcában,
régén egy kutya volt a sarki telken. A kerítés mögött.
Láttam a pofáját a lécek között.
Hörgött és vicsorított. Hallgattam, halálra váltan,

moccanni sem tudtam, még kölyökként. A félelem miatt.
És most is, pedig azóta eltelt vagy 40
év, és már a kutyát majdnem elfeledtem,
és most, mint a piás, ha újra ihat,

de nem esik már jól neki az alkohol, úgy remegek
megint. Mert ugat *ugyanaz*. Bár ez nem lehet,
mondom, csak suttogom magamnak,

azóta halott, mondom. Mégis: itt van megint, és őrzöng,
ugyanaz a kutya. Lábaim remegnek, alig-alig haladnak:
és bennem egy kisgyerek ődöng...

Miske Emő: Időrétegek

Újra a múltban

Itt, ebben a faluban, régén,
nyaranta egy kicsiny, kerek-
fejű és dacos gyerek ---
Szóval, nyaranta itt éltem.

Emlékszem, én is, majdhogynem álom,
a háború akkor még messze,
és nem tudtam, lesz-e
valaha mindaz, amire vágyom.

Most minden változatlan.
A nyár kemence, vagy inkább katlan,
ahogy megyek végig az utcán

homoktól fehér a talpam.
Negyven éve halott szomszéd néz rám
furcsa mosollyal, de némán.

TÉPŐ DONÁT

Körforgácsok

Pillanatról pillanatra sűrűsödnek a másodpercek. Oxigénmolekulák hatolnak be sejtfalakat karcolva a tüdőbe, egységnyi vér tódul előre, megérkezik a következő szívdobbanás is, és amikor a kismutató lép egyet az órán: még mindig itt vagyunk.

Percről percre sodródunk a jelentéktelenség felé, kávéautomaták adagnyi zötykölődésén átfeszül türelmetlenségünk, ahogy fogynak a lehetőségeink. Lesüt ránk a nap, olvadnak a boldogságkapszulák, és a szétfolyó örömök fortyogó maradékát keselyűk kanalazzák a földről megszállottan. Az emberek tovább nézik egymást stabil kátrányszemeikkel a felfestett parkoló fogak ínyén, valaki befut a célba hatvan méteres síkfutáson. Az utcákon elhasznált testek, egy nő eloltja a cigarettát, a szennyvíz végre leér a csatornába, és elfolyik tíz köbméter ondó. Műbőr utcákon játékgurák, ugyanazok az autók ugyanazokon a helyeken, a lámpa zöldre vált.

Óráról órára a város csak liheg, mint egy buta bulldog, és ontja magából a félelmet. A szakadékok tovább tágulnak az emberek között. Társadalmi és erkölcsi téren egyaránt. Vagy tökéletes példánnyá válsz, vagy még inkább hulladékká, így alakul a kétpólusú világ. Hajtok tovább, hajtunk tovább. Ugyanazok a szobák egymásba tükröződve, ugyanaz a lift, csak más csajok pózolnak a szálloda belső medencéjében, ami sz@rt sem ér, és mindig tele van külföldi turistákkal. Itt is a felocsúdott izléstelenség tesped, a sabloncsaládokat akár át is lehetne húzni egy nagy piros X-szel.

És most közlekedési hírek.

Napról napra sorozatok satírozzák az agyunk alját, mesterséges ízfokozókkal, módosított keményítővel, állagjavítókkal, sűrűsödés-gátlóval és térfogatnövelőkkel. Otthon a gyerekek kiválasztják a napi hozzájárulásukat az életünkhöz, ahogy lassan elveszítjük jellegzetességeinket: felvágás, szakadás, ráésés, üvöltés, összetörés, zúzódás, leborulás, szétfolyás, sírás, kiszúrás, ráömlés, ordítás, dübörgés, csattanás, roppanás, vonyítás, sikoly, pánik és kaotikus őrjöngés. A város fényei zuhanórepü-

lésben a szélvédőkön tükröződnek, és a techno még mindig nem akar semmit. Az emberek csak egymás mellett mennek át az eseményeken, soha semmi nem egyesíti őket igazán. Talán ezért a roppant erőfeszítés, hogy másokat megismerjünk, s minket is megismerjenek mások. Talán egyesek szemében ezért olyan nagy szám a szerelem. Mindez csak arra szolgál, hogy megpróbáljunk kiszabadulni önmagunk kereteiből, feltépjük lelkünk lezárt ajtóit, de mi van akkor, ha már felkerült az i-re a pont, vagy a hab a tortára, és még mindig nincs vége? Elszakad a cérna?

Hétről hétre a tévében rossz színészek rossz szul játszanak rossz forgatókönyveket, az emberek virtuális szörnyeiket etetik a laptopokon. A körút teraszain a jövő nemzedéke terpeszt: projekt-menedzserek, stratégiai tanácsadók, szoftverfejlesztők, kereskedelmi koordinátorok, ingatlanfejlesztők. Egy faj, amely felfal mindent előre, aztán szolid közönyben röhögcsélve süvít az üvegen át, mint parkettán a golyócskák. A rádióban mindig ugyanazok a top slágerek, a zene nem változik, csak máshogy hívják az előadókat, és abból látszik, hogy öregszel, ha már az ifjúságod dalait játsszák bénán átdolgozva. A fociligákban lemegy egy forduló, a kereszteződésben széttépett fogadócédulák vonulnak, és a lányok teste néha olyan, mint ha egy földönkívüli életforma teremtette volna őket. (A turisták itt köröznek, de sose jönnek hozzám túl közel.)

Hónapról hónapra vánszorgunk a fizetési csíkok mentén, lezárjuk a megtelt blogokat, végigszántjuk az átlátszó ünnepnapokat és megnézzük az aktuális pankrációs gálát. A kutyák már sántítanak az utcán, de mi még jókat nevetünk egymáson, mintha számítana, miközben azt játsszuk, hogy a megjelölt úton haladunk. Belevetjük magunkat a gőzölgő jelenbe, hogy lássuk, mivel hódítanak a farkasok, aztán megint semmivé válunk.

Evről évre összeszedjük a lehullott leveleket a hátsó kertben, eltemetjük halottainkat, s miután levedlettük farsangi jelmezünket, elmegyünk síelni, ahol egy veszélyeztetett faj utolsó példányának irhájával takarjuk be lá-

bunkat a kandallónál. Hazafelé az autópályán kidobjuk a gyorsétterem papírzacskóját a hátsó ablakon, hogy arra kószáló mutáns mókusok reggelije legyen, leeresztjük az utolsó gallon olajat a torkunkon, felhígított gázmezőkkel álmodunk. A rájátszások utolsó napjaiban zombikká válunk, a borospincék kiürülnek, kerámia bevonatos nanokompozitokat ültetünk a kiskertbe, és égve hagyjuk estére a lámpát. Rokonaink ballagásán jókat alszunk az igazgató beszéde alatt, megtesszük tétjeinket a megbundázott érettségi tételekre, tökmagot köpködünk az előttünk ülő fejére, miközben a nyár kasszasikerét nézzük. Elutazunk üdülni, hogy kiszakadjunk a sávból, tökéle-

tes testű bikinis lányok varázsára ébredünk a napernyő alatt, gyűjtünk néhány érdekes követ, mielőtt hazaindulunk, és amikor hozzák a tortát, elfűjjük a gyertyát.

Életről életre megmozdul valamerre a rezgés, de alapvetően mindig azonos hullámot jár be. A történelem és az emberi szokások önmagukat ismétlik unottan, csak a környezet változik, csak a helyszínek módosulnak. A generációk ugyanazokat a hibákat követik el, a föld felnyűszi az újabb fájdalomtól. Az univerzum szivacsra lassan kiszárad, az emberek fejében pedig kikerekedik a kilátástalanság, amelyen már nem segít sem a lázadás, sem a beletörődés. (De én már nem félek, hogy senki vagyok.)

■ BÍRÓ JÓZSEF VIZUÁLIS KÖLTEMÉNYE

HEKL KRISZTINA

Koppanások

Kopognak. Ötször, egymás után, gyorsan, hangosan, türelmetlenül. Próbálok elvonatkoztatni a hangoktól. Már majdnem a hegytetőn vagyunk, megállunk egy vendéglő előtt.

Kiszállok a sportkocsiból. Könnyű, meggyszínű selyemruhát viselek, nem a plázában kapható tucatarut, ezt maga John Galliano tervezte. A szoknya beleakad valamibe, félméteres csík hasad le róla, most térdig ér, de ez egy cseppet sem zavar, mert káprázatos a lábam. Az étteremben a pincér az asztalhoz kísér. Tokaji aszúban párolt kacsamáj, fűszeres birsalma consommé, confitált burgonya érkezik, herendi porcelánon szervírozva. Egy üveg extra száraz pezsgőt is behűtöttek, csilingelő pohárból iszom. Lépteket hallok, hátrafordítom a fejem. Nincs ott senki, viszont tovább hallok a cipősarkak koppanását.

A hangok visszarántanak a szobába. Az ágyon fekszem, a csupasz matracon, a paplan a bokámnál, a lepedő valahogyan fölém került. A szoba levegője sűrű és nehéz. Összeránt az éhség. Tekergőzöm, mint a homokozólapáttal félbevágott giliszta. Annyi mindent kibírtam már az életben, az éhezés is menni fog. Megigazítom magam alatt az ágyneműt, és visszamenekülök az álomba, ott annyit ehetek, amennyi belém fér. A szebbik, súlytalan világban leülök a hófehér damasztal terített asztalhoz. Még eszem pár falatot az előételből, de máris hoznak egy adag ropogásra sült libacombot, párolt káposztával. A csont végére húzott papírnál fogva a felemelem a combot, és beleharapok. Vajpuha, szétomlik a számban. Újra kopognak.

Lerúgom magamról a takarót, felkelek az ágyból és kiosonok az előszobába hallgatózni. Nem vártam vendéget, főleg nem ilyen korán. Most már csenget is. Kinézek a kémlelőnyíláson, csak egy barna szemet látok. Én kifelé lesek, ő befelé kukucskál. Rémlik, hogy valahonnan ismerős ez a szem, de nem tudom, hol láthattam korábban. Hangosan korog a gyomrom. A hűtőszekrényhez lépek, és kinyitom. Kiveszem a kerek mackósajtot, feltépem a doboz tetejét. Egyenként csomagolom ki a sajtokat. Megeszem mind a hatot, egymás után. Felbontok egy konzervet, pusztá kézzel belenyúlók, kiveszek belőle szar-

dellapasztával töltött olívbogyót, és a számba tömöm. Már nem érdekel, ki az, és mit akar. Előveszek egy csomag téliszalámit is, és egyesével majszolni kezdem a karikákat. Végére is nem eszem hozzá kenyeret, tehát nem hizlal.

Kinézek a kémlelőnyíláson, az idegen hátrébb lépett, most jobban látszik. Hosszú, egyenes haja van, oldalról nézve nagy az orra. Felém fordítja az arcát, a szalámi kiesik a kezemből, a karikák elgurulnak. Én állok az ajtó előtt, de sokkal kövérebben. Visszaszaladok az ágyba, és a fejemre húzom a takarót. Ilyen képtelenségek csak álomban fordulhatnak elő. Az étteremre koncentrálok, a desszert még hátra van, egy légies csokoládéhab, vagy esetleg egy házi eperdzsem rétegen remegő, citromfű levéllel díszített panna cotta.

Valaki rátenyerel a csengő gombjára, és ottefelejt a kezét. Most a valóságban is felébredek. Nyisd már ki, negyed órája dekkolok az ajtó előtt. A fiú az, a szomszéd házból. Rövidnadrág és testhezálló póló van rajta. A póló paszszol a nadrághoz, a nadrág a cipőhöz, a cipő a zoknihoz. Magamra rángatom a tréningnadrágot, az atlétatrikót, és az agyonmosott futócipőt. Lemegyünk a Városligetbe. Személyi edzőm, ahogy önmagát hívja, kétszer körbekerget, közben társalogni próbál. Kipróbáltam a jógát, zihálom. Ó, én oda rendszeresen járok, feleli, heti két kung-fu, egy jóga, egy futás, és egy saját test-súlyos edzés. A héten voltam úszni, fallabdázni, egy húsz kilométeres teljesítménytúrán és alakformálón, licitálok. Megállunk a rét közepén, leveszi a pólóját, és felfújja magát, mint egy béka. A csípőjéhez képest valószínűtlenül nagy a felsőteste. Törekeny az önbizalma, ezért elismerően tapogatom a keményre gyúrt bicepszet és a mellizmokat. Visszaveszi a pólóját. Neki sikerülni fog, nyárra becsajozik. Én már feladtam a versenyt. Magához húz, és pusztit ad a számra. Leülünk a fűbe egymás mellé, ő padmászanában, én törökülésben. Megfogja a kezem és medítálunk. Mindenki elmerül a maga álomvilágában, ahol nincs csámpás fog, himlőhely, és derék körüli zsírpárna. Ahol minden tökéletes, és mindketten szépek vagyunk.

Ahogy a filmekben is látni.

SZABÓ ZOLTÁN ATTILA

(A kívánt rész aláhúzendó!)

Elnézem azt a csajt. Olyan mai. Szépségszalomba jár, a hajzata kisímítva, bedolgozva. Mégsem vonzó. Hiányzik belőle a nőiesség, a játékoság, a „dögség”, a titok.

Azt vettem észre, hogy egyre kevesebb nőnek van már titka. Nem az elfüggönyözött szégyenekre gondolok. Nem valami bántó hiányosságra. Nem is arra, hogy a szupertestű szuperkémeké a jelen. Vallom, hogy bármilyen bomba is az Angelina Jolie, százszor jobb nő nála: *Ingrid Bergman, Audrey Hepburn, Natalie Portman, Clémence Poésy, Faye Dunaway*. Mert mindegyiküknek volt/van titka, tartalma, értéke, belső „fénye” – véletlenül sem használom a divatos kisugárzás szót, attól ugyanis leokádnám a papírost.

Az igazi nő egyszerre ígér halálos tavaszt és boldog öregkort. Az igazi nő társ. Az igazi nő-től-ig határok közt emancipált.

Egy húsvér nő tetszeni akar. Tetszeni, de nem tucatárunak feltűnni. Tud nemet is mondani. Meg őrijtő, felkavaró igenekeket. Az igazi nő nem férfias. Nem látványosan törtet a célja felé, hanem szinte láthatatlanul, fátyol alá bújva éri el azt, amit el akar érni. A húsvér nők legfőbb célja az anyaság. A családi biztonság-bizonyosság. Az igazi nők mindegyike tehetséges színésznő. De nem úgy rakják ki magukat, ahogy a mai csetlő-botló nópótlékok...

Elnézem azt a csajt. A karosszériája fényezett, de nem eléggé megkímélt. Hajtós, de kerüli a munkát. Mindene megvan – látszólag... Van mobilja. Androidos. Ő maga is egy android. Ül az irodájában, a butikban, a pultnál, a tárgyalóban és kalkulál, egyre csak kalkulál. Számolja a pénzt. Számon tartja a lehetőségeit. A férfit eszköznek gondolja, spermadonornak, kasszásnak, de amikor a férfi is benne az eszköz, a kéjkináló mosolyautomatát látja csupán, kikel magából. Ilyenkor öntudatos. Más különben önimádó.

Méltó társa a férfiklónoknak. Tele velük a város. Szépségszalombokba járnak, hajzatuk kisímított, bedolgozott. Tetkójukon keleti üzenetek, hieroglifikák, „egyedi tartalmak”. Erejük mérsékelt. Úgy festenek, mint a leselejtezett

erőgépek a roncstelepen. Kokszolnak. Óvatosan bokszolnak.

Úgy telnek el legszebb éveik, hogy semmilyen emberi érzéssel nem „találkoznak”. Nem élnek. Nem halnak. Nem is hallanak. Nem tanulnak meg nyerni / veszteni, gratulálni a győztesnek / lovagiasan felsegíteni a vesztest. Napi birkák, napi ászok. Teljesítmény nélküli gyúrható jellemeik. „Egyedi tartalommal” felruházott-feltöltött-felpumpált tömeghősök. Androidok.

Köztük élünk. S ha kimondjuk, amit róluk gondolunk, akkor ránk sütik, hogy „súlyosan egyoldalúak” vagyunk, hogy általánosítunk, hogy megsértjük a másik ember érzéseit, jogát, tudom is én mijét. De ki mond ítéletet felettem? – ez itt a kérdés. Hogy néz ki napjainkban egy bölcs? Mekkora a szakála? Mennyi a tetkója? Mekkora a verdája? Mekkora a farka? Mekkora a hangja? Mennyi a havi bére? Van-e diplomája? S ha van, vásárolta azt, vagy megdolgozott érte? (Kívánt rész aláhúzendó.)

Eltértem a tárgytól, boc. Csak tűnődtem, hangosan gondolkodtam. (Mindig így járok, ha egy kupica jégert hajtok fel a démonserhez és papír van előttem.) Itt ülök egy békebeli sörözőben, a Moszkva téren. Közel a Széll Kálmán térhez. És nézem a csajt, ennyi. Rálátni a kerthelyiségből. Beül egy lefékező kocsiba. A sofőr a régi osztálytársam, Alex.

Két évig ült. A hűvösön megfelelő kapcsolati tőkére tett szert. Amikor kijött, céget alapított. Meg vett még kettőt, veszteségeset. Ingatlanos lett. Médiázott is. Füleasei lettek. Meg haverjai. És ahogy elnézem, már csaja is van. Emlékszem, hogy a gimnáziumban még a takarítónőnek se kellett, akit végső elkeseredésében környékezett meg a sulis alagsorában. Sokat röhögünk rajta. De elfogadtuk. A csapat része volt, minden bénaságával egyetemben. Más idők voltak. Leszálltak már az androidok, de még nem szálltak el.

Azt vettem észre, hogy egyre kevesebb nőnek van titka. Egyáltalán nincsenek titkok. Kéves a játék, temérdek a játékszer. Pótlékvilág. Pótlékviták. Adalékanyagok. Korrupció. Alexek. Alexnék. (A kívánt rész aláhúzendó.)

CSÓK ISTVÁN

A Ferdinánd hídon

Magányos éjszakán
Vándorlok a Holdsütésben.
Fölérek a hídra.
Alattam lokomotívok zakatolnak.
Majd megfojt a kénes füst.
Itt jöttél egykor hozzám. Sugárzón, mint
az ifjú Psyche!

Az emberek szájátva meredtek rád, amint
földöntúli fényben kényszerített hozzám szerelmed.
S te beragyogtad műtermemet.
Mámorban reszkettek a képek.
Reszkettem én, s a mennytől ellopott kéj
most kint dermed a temetőben.

És én nem mehetek hozzád!
– Éjfél elmúlt. A kapu zárva. –
Nem borulhatok sírodra.
Nem sirathatlak, míg megszakad a szívem.

Budapest, 1936

Az elfeledett Csók-vers

Sáregres apró falucska Fejér megye délvidékén. A települést Csók István festőművész tette híressé. A mester a helyi malomban született 1865. február 13-án. A Sáregressel szomszédos Rétimajorban ma halgazdaság működik, itt dolgozik *Mocsár Eleonóra*, aki a Csók-hagyaték gondozójával, *Palotainé Káli Gabival* – a festő lányának, Csók Júliának (becenevén: Züzü) barátjával – összefogva „Sáregres Csókja – A Szentlélek munkája egy Festőművészen” címmel exkluzív kiadványt jelentetett meg. A kötet egyediségét az adja, hogy megtalálhatóak benne az eddig a szekrény mélyén őrzött családi fotográfia, továbbá a Keresztapa reggelije, a Szénagyújtók, az Árvák, a Szivárvány a Balaton felett című remekművek készítőjéről az alkotás közben készített – eddig ugyancsak rejtőzködő – fényképek. Csók István felesége elvesztése miatt érzett „mély fájdalomában” írt egyetlen verse is megkerült, amit a Nyugat Plusz – a szerzők beleegyezésével – elsőként közölhet az irodalmi lapok közül. **(Raffai)**

NOVÁK VALENTIN

Kopog a semmi

Kopog a Semmi: – Gyere, gyere velem lenni, ideje menni...
Kopog a Semmi: – Gyere, velem lenni. Semmibe lenni, Semmiben menni...
Kopog a Semmi: – Gyere, gyere, Semmiben gyerekedni.
Gyere gyerekedni, semmihez kerekedni,
semmivel emberi ajtóknak nehezenedni.
Kopogok, én, a Semmi: – Gyere, gyere velem lenni, ideje menni...

Topog a Minden: – Be lehet-e menni lenni, emberré kerekedni?
Topog a Minden: – Lehet-e Veled lenni, ember, veled gyerekedni?
Topog a Minden: – Bemegyek inni, aludni, enni, szeretni – Lenni!
Hasadban gyerekké kerekedni,
mindennel érted veselkedni.
Velem így lehet feleselni...
Topogok, én, a Minden: Be lehet-e menni? Ideje: Lenni!

KÁLLOY MOLNÁR PÉTER

Jézus

a pénzváltók újraállították az asztalt,
Pilátus végre ivott egy kortyot,
Kajafás csettintett ujjával,
a nép hazafelé tartott,
tizenegy rémülten várta, hogy mi lesz,
egy tudta, hogy élete ennyi,
órája ölték meg Jézust,
Barabás szabad,
nem történt semmi

Bolemant László felvétele

BOZÓK FERENC

Kísértetek

Magányos vagy. Szobádban ülsz,
fotóikat rakosgatod,
s ha emlékükből elmerülsz,
melletted ülnek, tudhatod.

Szeretnek téged, így tehát
maradnak is. De testüket
levetve, mint kinőtt ruhát
hordják tovább a lelküket.

Hűs férfiak, lágy, esti nők.
Testük lefoszlott, rongyos ing.
Ne félj. Nagyon szelídek ők,
anyagtalan halottaink.

Bár ajtó, ablak zárva van,
mégis jönnek, ha itt az éj.
Tapintatuk határtalan,
de nem tapintanak, ne félj.

Júdás

sietve tárva hagyott
tanácstalan ajtó,
árván maradt szekér,
szél maga a hajtó,
rozsdára hagyott borotva,
került bárány szalad,
ezüst mindenütt,
széjjelkergetett szavak,
a tűz kihalt a házban, a könyv nyitva, ahol hittél,
elárult, magányos kisszék,
munkában a kötél

HORVÁTH GÁBOR MIKLÓS

áldozat

gyilkos érzéseket fürkésztem magamban
képes lennék-e egyáltalán úgy élni
hogy eltakarítanék mindenkit aki
az utamba áll hideg kegyetlenséggel
nem válogatva a gyilkos eszközökben
taposni könyökölni feljeleníteni

ha kell késsel pisztollyal szamuráj karddal
ha kell vállról indítható rakétával
nekiesni a disznófejű nagyúrnak
egérfejű tomportakarítóinak
annak is aki nem fúj egy követ velem
annak is aki fél mert az be is csinál

akarok-e valamit az emberekkel
vagy elillant már belőlem is minden szép
él-e még valaki megváltásra várva
lehetek-e jobb a deákné vásznánál
szörnyű gondolatra jutottam áldozat
vagyok áldozatok vagyunk mindannyian

DRASKÓCZI ÁGNES

Attilai

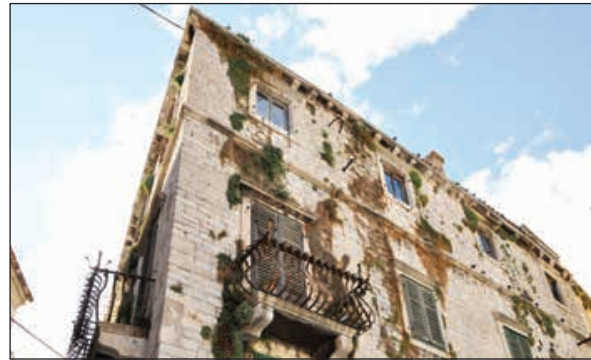
Államvizsga-tételemként
nem szerettelek.
Filozófiai rendszeredet
sem értettem meg.
Sajnáltam, hogy árva vagy
és éhes és beteg,
s mikor melegségre vágysz,
csak a semmi szeret.

Alsó kő. És majdnem vízbe ér
bronzkalapod.
Bajszod alatt mosolytalan
szájrajzolatod.
Ma már néhány gondolatba
szívem belereng:
szerelembe szerelmes
a viszontért eseng.

Túrázunk. Balaton körül
ment négy bicikli.
Rácsodálkoztam, hogy Szárszó
mennyire pici,
s a latinovitsi zárászó
milyen színpadi...
Nem baleset, nem véletlen,
de... attilai...

Babics Imre: Vándordíj
– Fullajtár Andrea
előadásában (2013)
Újnyugat, QR-jelenkor
Versfelhő
– BOLEMANT LÁSZLÓ

Bolemant László felvétele

BARABÁS SZILVIA

Szapora léptek

Fogatlan taxisofőr áll elem,
vigyorog, fél áron fuvarát ajánl.
Nyugati kivilágított kerengője,
mocskos bókokat suttogó férfiak,
hátuk mögött otthonról lopott
virágcsokrot rejtegetve, csóktalan
bujázkodásért dagadt bokájú,
kortalan nőknek udvarolnak.

Szólhatnak nekik, de úgysem hinnék,
csak én olvastam reggel munkába menet
a Metró újság szerelmi horoszkópját,
melynek írója mára minden csillagjegynek
síríg tartó, igaz szerelmet jószolt.

Udvariasan nemet intek,
gyalog megyek hazáig
a nyitva maradt bűzös kukák,
fal mellé hányt ételmaradékok között.
Tudom, amikor a lift ajtó becsukódik mögöttem,
már elővehetem otthonom kulcsát.

M|N|G MAGYAR NEMZETI GALÉRIA
HUNGARIAN NATIONAL GALLERY

מ|נ|ג מוזיאון תל אביב
the israel museum, jerusalem
متحف إسرائيل، اورشليم القدس

Da és SZÜRREALIZMUS
Da | MAGRITTE, DUCHAMP,
MAN RAY, MIRÓ, DALÍ

Válogatás a jeruzsálemi Izrael Múzeum gyűjteményéből

2014. július 9. – október 5.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

Kivett támogató:

Együttműködő partnerek:

Média partnerek:

NÉPSZABADSÁG

artmagazin

© FÖLDGÖMB

MOI

Hilton

VW

SAMSUNG

NetiWéber

Infodíó

Podacági rádió

szty

fideio

BORÁSZPORTÁL.hu

KAVICZKY

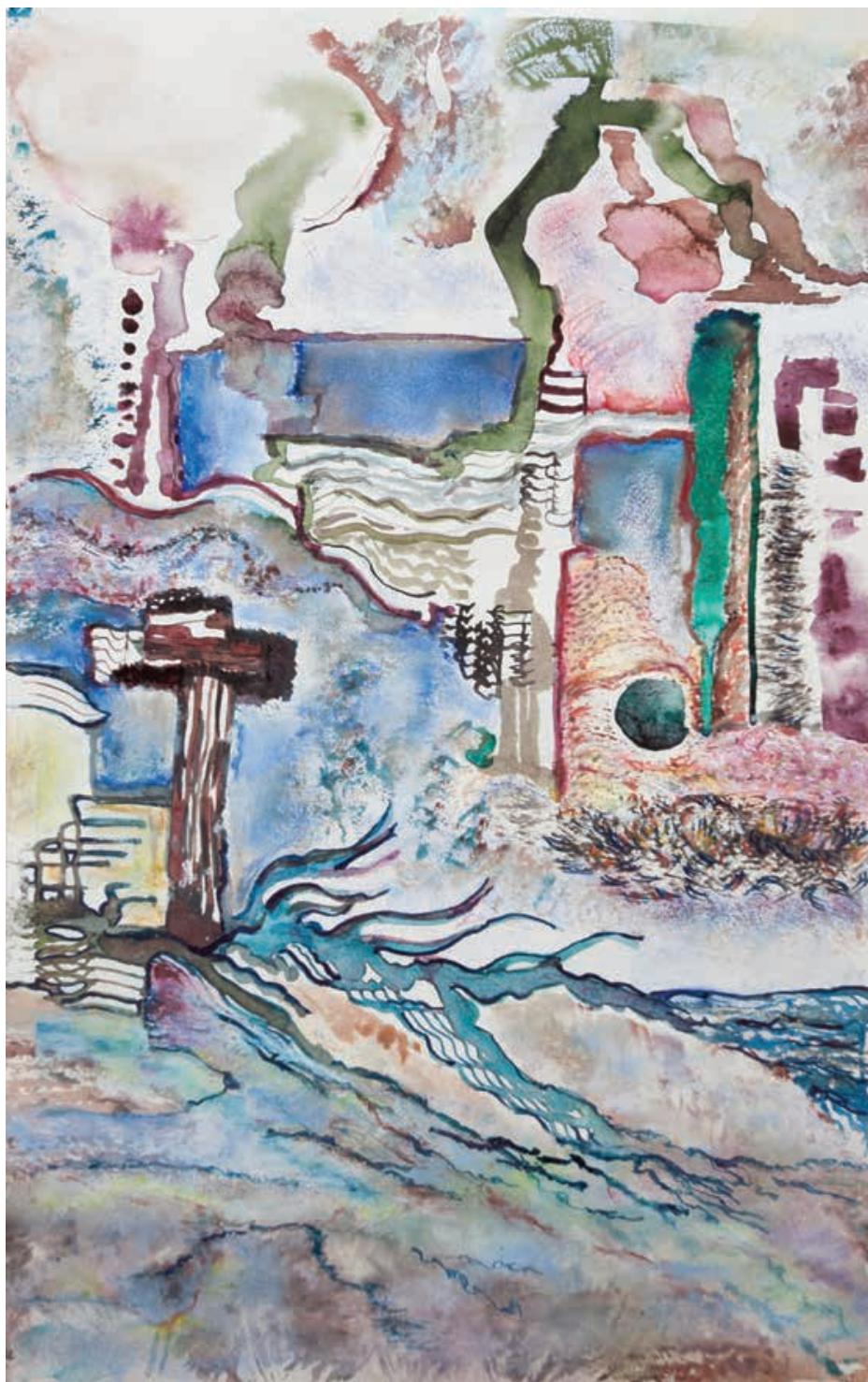
budapest

természetesen
a szépségért

cosmceutical intensive care

*„Jaj, megmutatnám én a szívem is, e szörnyet, mely nappal céltalan,
halott vágyakra görnyed, s éjszaka sír”
Kosztolányi Dezső*

MISKE EMŐ AJÁNDÉKA A NYUGAT PLUSZ OLVASÓINAK!

A MŰ CÍME: LÉLEK

„Szétesett világunkban a kapcsolódást kutatom, tanítom...” – vallja a művész, akinek több festményét is a publikum az Óbudai Társaskör színpadán láthatta, Szalay Kriszta és Márton András újnyugatos estjén.

KAVICZKY
budapest

újnyugat
IRODALMI KÖR